

Gästriklands dagfjärilar

”förr och nu” (1925 – 2010)

Göran Sjöberg

b. Heliconii
(Musorna)

c1. Danai: *candidi* (hela ljusa vingar)

e. Plebej: *rurales*

e. Plebej: *rurales* (icke adliga "landsbygdsbor")

b. Heliconii
(Musorna)

d2. *Nymphalis phalerati* (utan ögonfläckar)

d1. *Nymphalis Gemmati*

d2. *Nymphalis phalerati*

c2. Danai: *festivi* (hela vingar varierande)

d1. *Nymphalis Gemmati* (med ögonfläckar)

Linnaeus 1758: Sphinx

Linnaeus' 7:e "icke adliga
stadsbo": tages

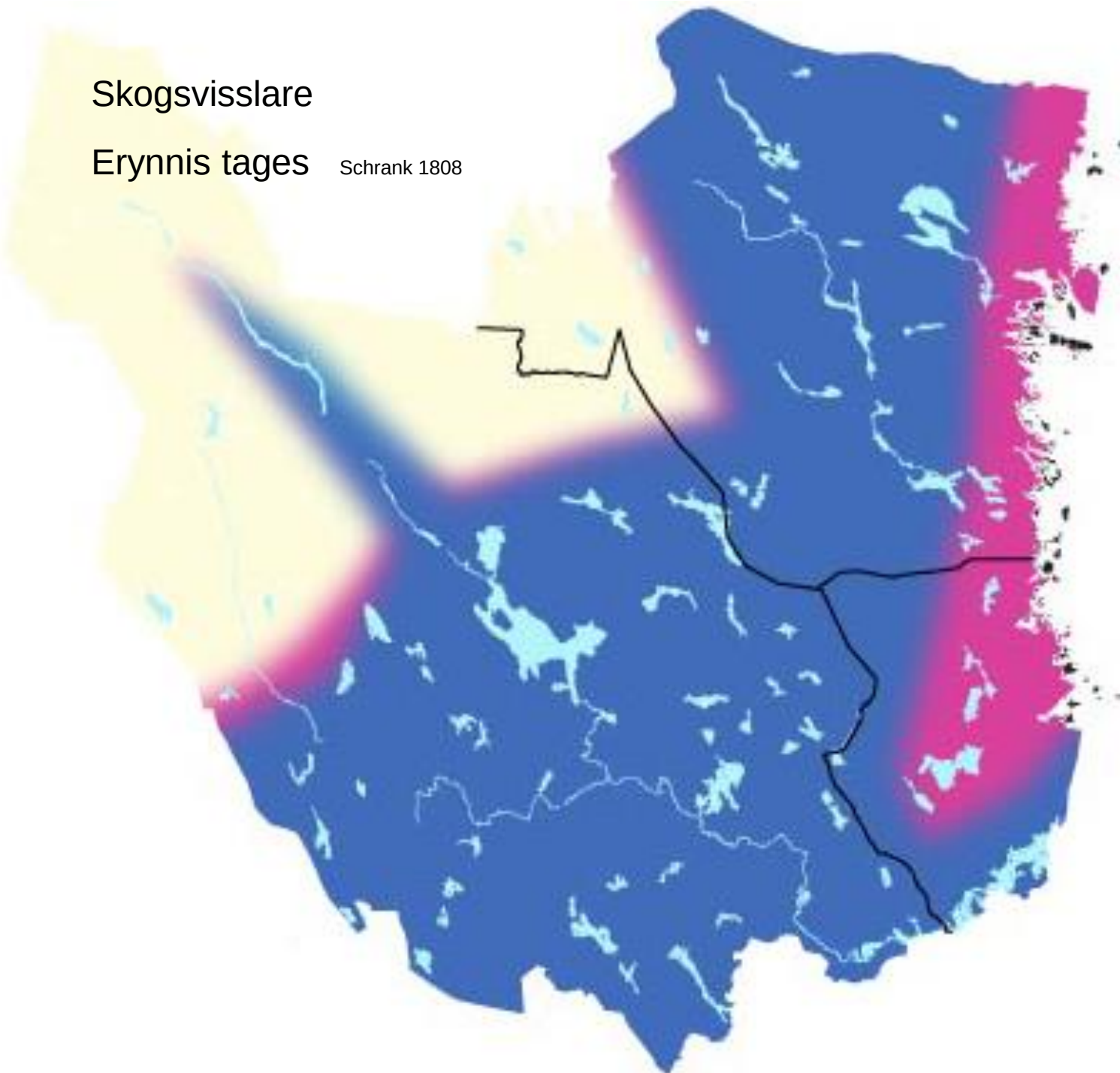

Nisoniades tages L.
Erynnis tages L.

Tagen vid Grinduga den 15/6 1941. Fyndplatsen
var en skogsbacke alldeles intill gamla furu-
viksvägen. ————— Tora, Ragnar och Sven Ö.

Skogsvisslare

Erynnis tages Schrank 1808

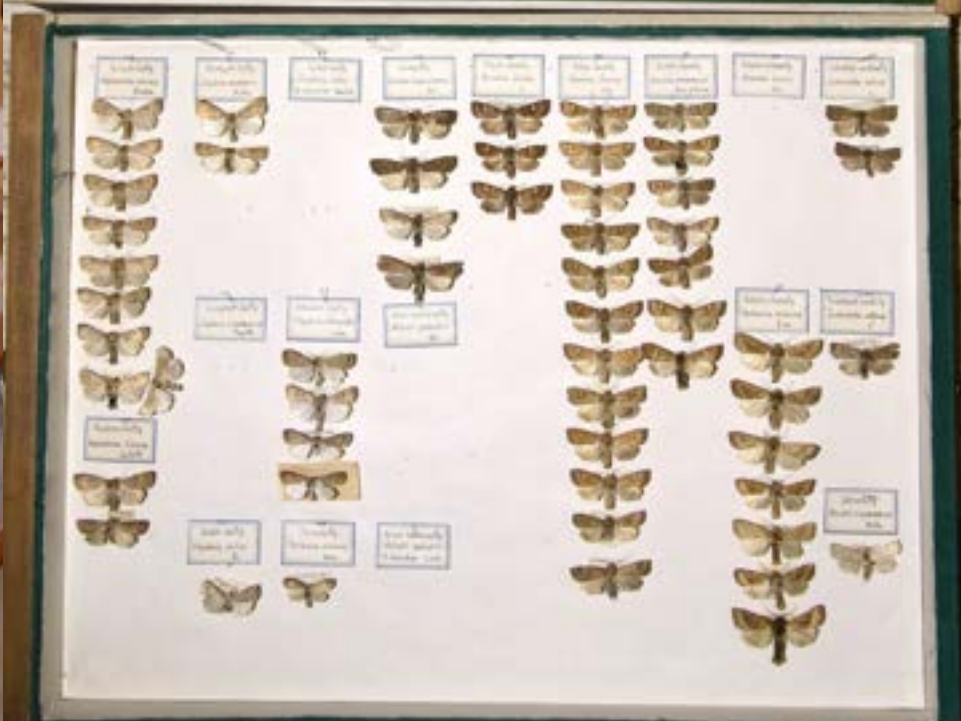

Ragnar Östlunds anteckningar om Gävletraktens fjärilar 1933 - 1950

Insamlingsarbetet före år 1933 - då dessa anteckningar påbörjades - var dessförinnan mycket blygsamt. Vår son Sven föddes år 1924.

Skötseln och omsorgen om honom under de närmast påföljande åren tog min hustrus tid helt i anspråk varför hon, trots sitt stora intresse för allt som rörde fjärilar, under denna tid, måste avstå från vistelse i skog och mark.

Vår på sätt och vis nyvaknade hobby låg dock ännu, bildligt talat, fortfarande i sin linda. Blygsamheten för våra medmänniskor och vad de skulle tänka, när de såg oss springa omkring med håvarna, var även barnsligt stor, men den känslan minskade efterhand och övervanns slutligen med åren.

Vilka har då utforskat Gästriklands dagfjärilsfauna ?

- Ragnar Östlund, Målarmästare. Grundade Naturvännernas förening i Gävle 1946. Ragnar höll ett fint föredrag därstädes vid föreningens årsmöte 8 mars 1947: "Om fjärilar i Gävletrakten". Detta föredrag återfinns i "Insectifera" 1997.

Några andra som
utforskat
dagfjärilsfaunan:

Yngve Christiernsson

Sven Östlund

Clas Källander

Karl Källander

Göran Sjöberg

Jan Hallén

Göran Frisk

Göran Vesslén

Ulf Svan

Nils Ryrholm

Pavel Bina

Peter Ståhl

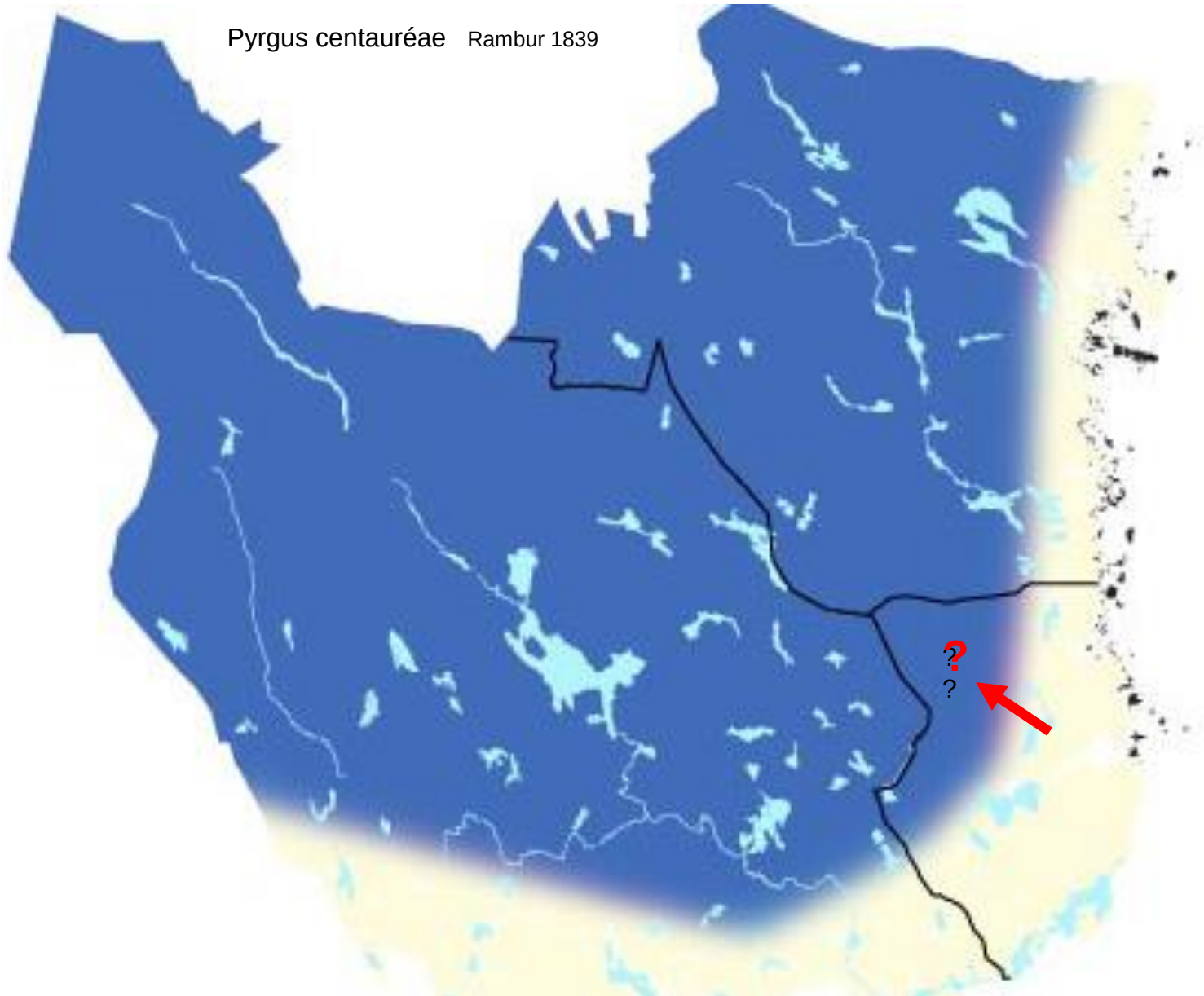
Läroverksadjunkt Gösta Hultberg längst t. v., med den nya klubban, förstmästare Yngve Christiernsson, folkskollärare Sven R. Östlund och målarmästare R. Östlund.

Myrvisslare

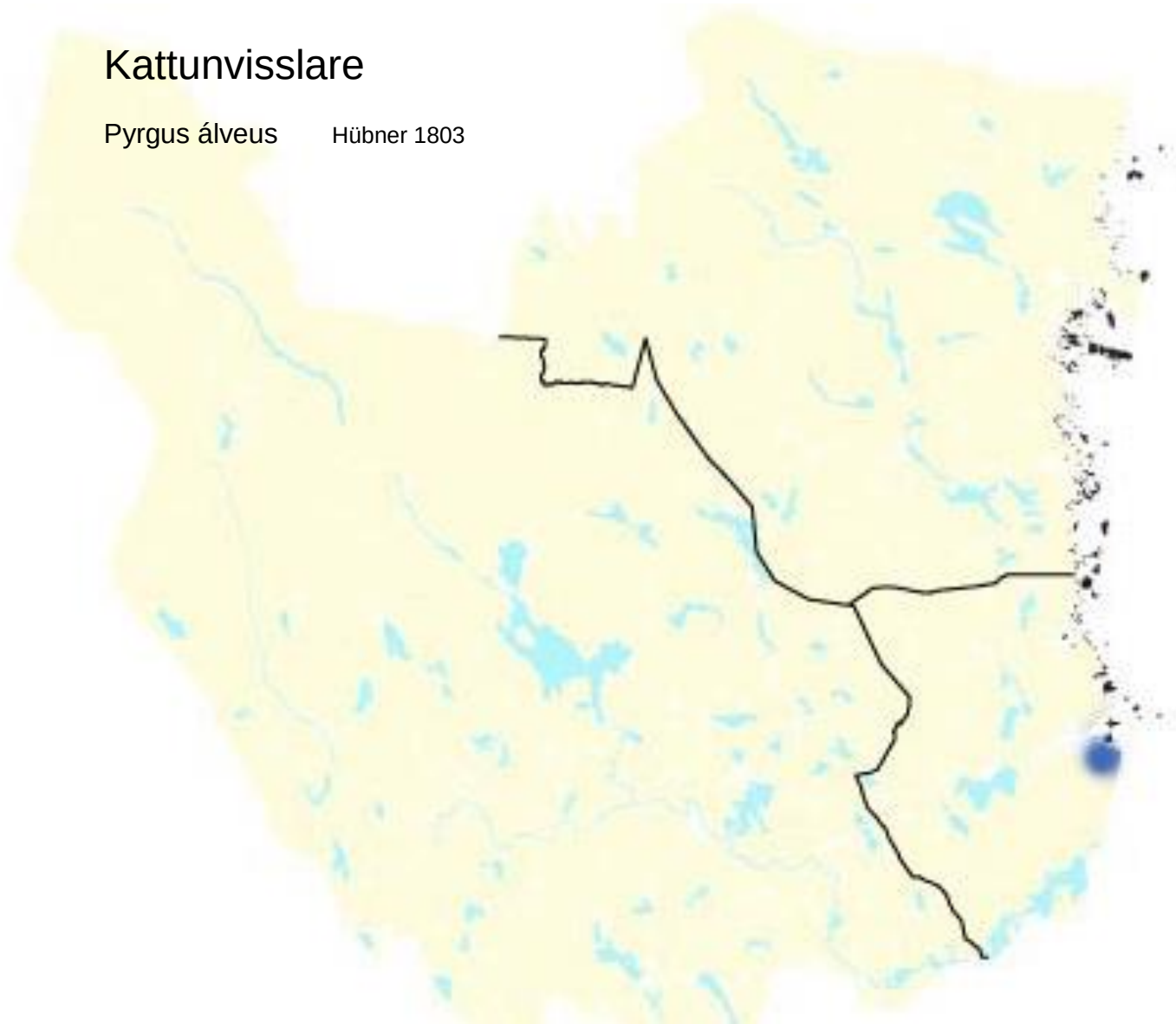
Pyrgus centaureae Rambur 1839

Kattunvisslare

Pyrgus álveus

Hübner 1803

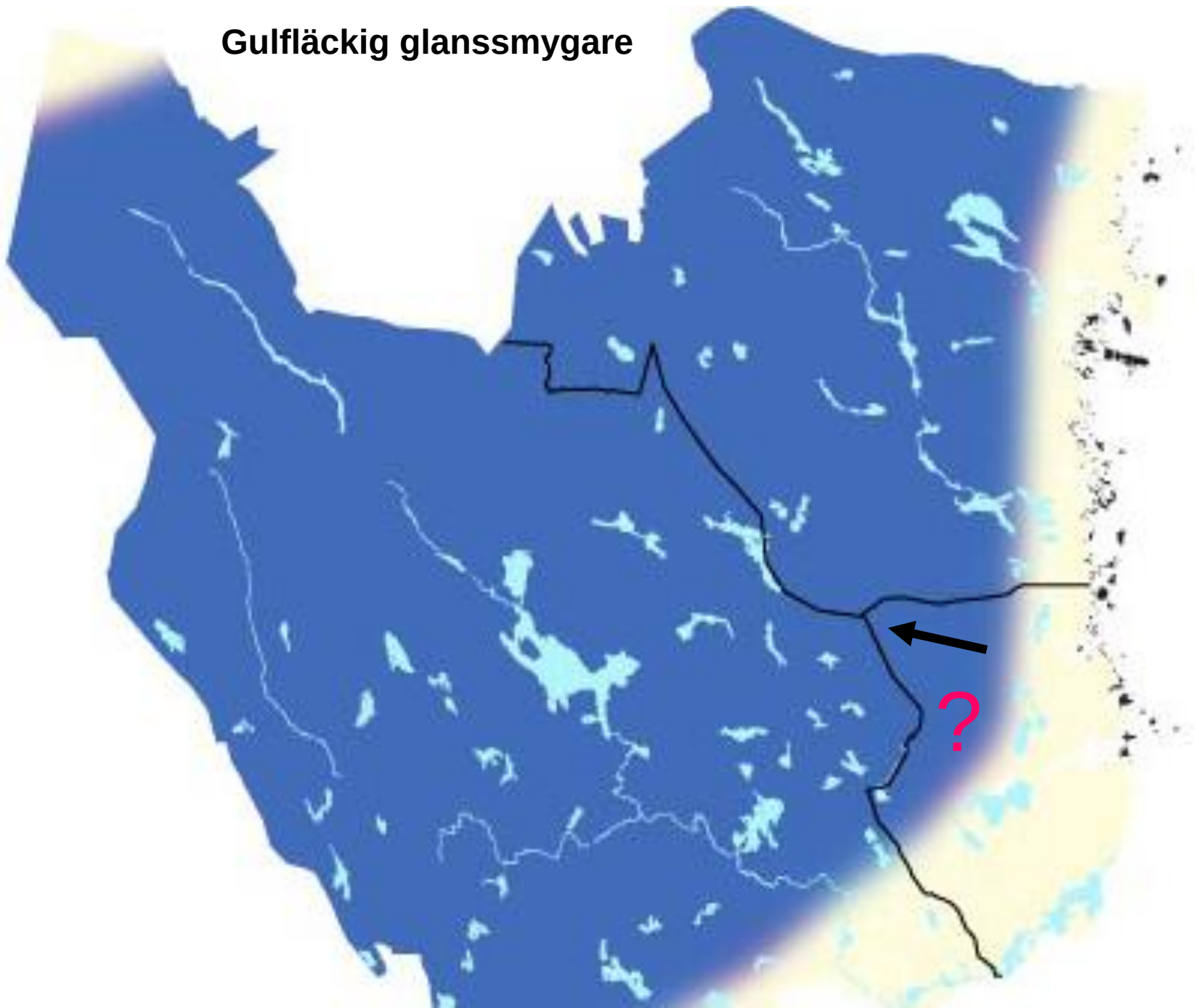
Smultronvisslare (kattostvisslare) *Pyrgus malvae* Linnaeus 1758

Gulfläckig glanssmygare *Carterocéphalus palaémon* Pallas 1771

Gulfläckig glanssmygare

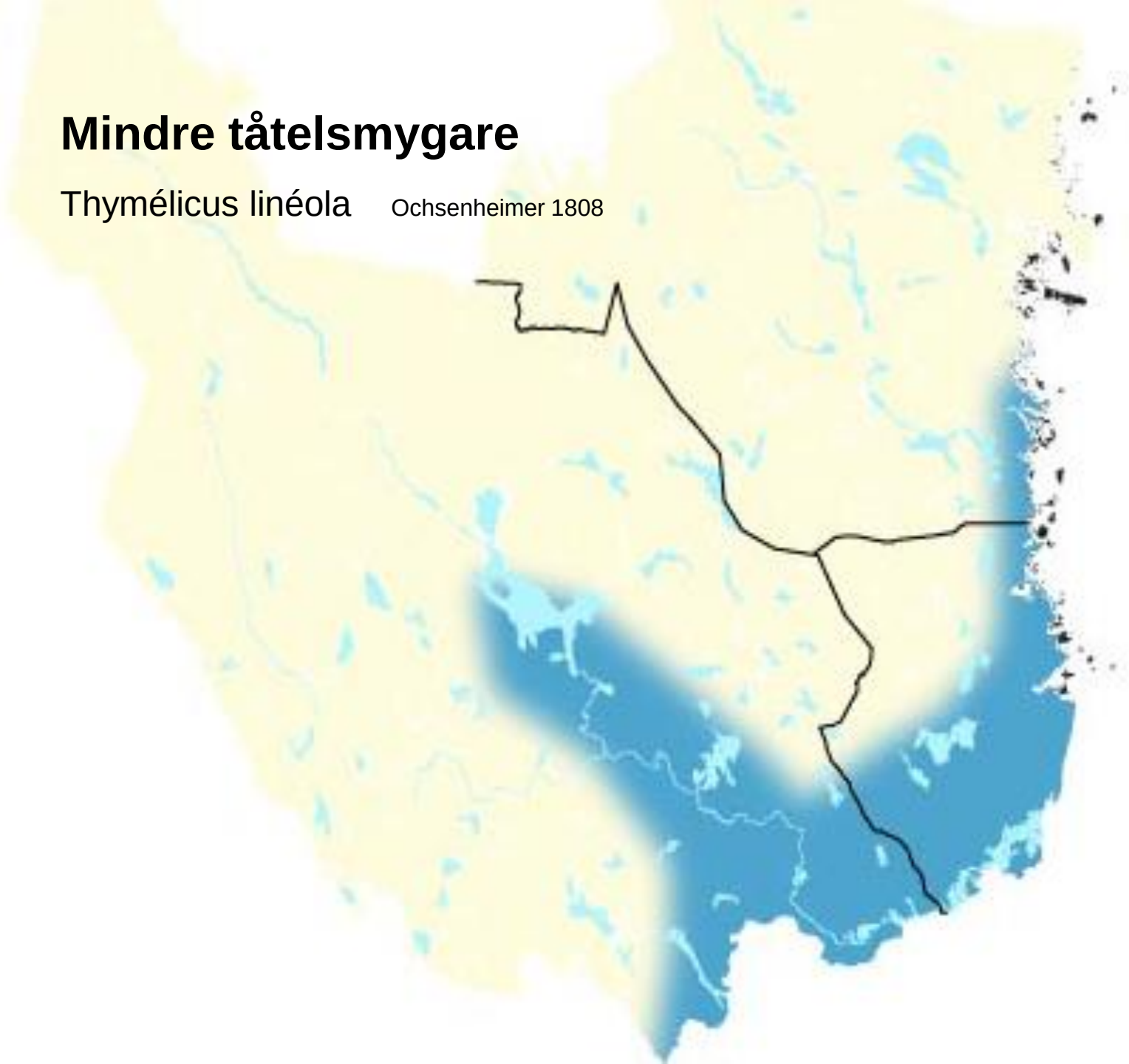

Mindre tåtelsmygare

Thymélicus linéola Ochsenheimer 1808

Ny för Gstr.
2003

Ängssmygare *Ochlodes sylvanus* Esper 1778

Foto - Marie Rosengren

Silversmygare (Allmän ängssmygare) *Hesperia comma* Linnaeus 1758

Silversmygare (Allmän ängssmygare)

Hesperia comma Linnaeus 1758

Urbicola comma L.

Hesperia comma L.

Uppträder i regel på samma sätt som sin släkting, Argiades sylvarum, och anträffas också i huvudsak på samma lokaler som denne. Inuti 1940 ha vi dock ej lyckats påträffa någon han.

Papilio machaon machaon
Europa

Papilio machaon sp. ?
nordligaste Polarkundran
Taimyrbukta / 75 grader nord

Papilio machaon lakshmi
Himalaya

Papilio machaon kamoharui
Kamoharui

Papilio machaon jessica
Alaska - ny Canada

Papilio machaon britannica
sk England

Papilio machaon orientis
s + S Sibirien

Papilio machaon sinica
s Kina

Papilio machaon sachalinensis
Sachalin

Papilio machaon oregonica
ny Canada - ny USA

Papilio (machaon)
saharae
Saharabukten

Papilio machaon prestus
Afghanistan

Papilio machaon ventral
s Kina, Taiwan

Papilio machaon nipponensis
Japan

Papilio machaon brucei f. f. f. f. f.
ny USA, Montana - Idaho - Arizona

Papilio (machaon)
saharae (altissima)
ny Arabiska halvön
bungen över 2500 m

Papilio machaon jordanii
ny USA, Missouri - Arkansas

Papilio machaon kyushuensis
Taiwan

Parnassius apollo L.

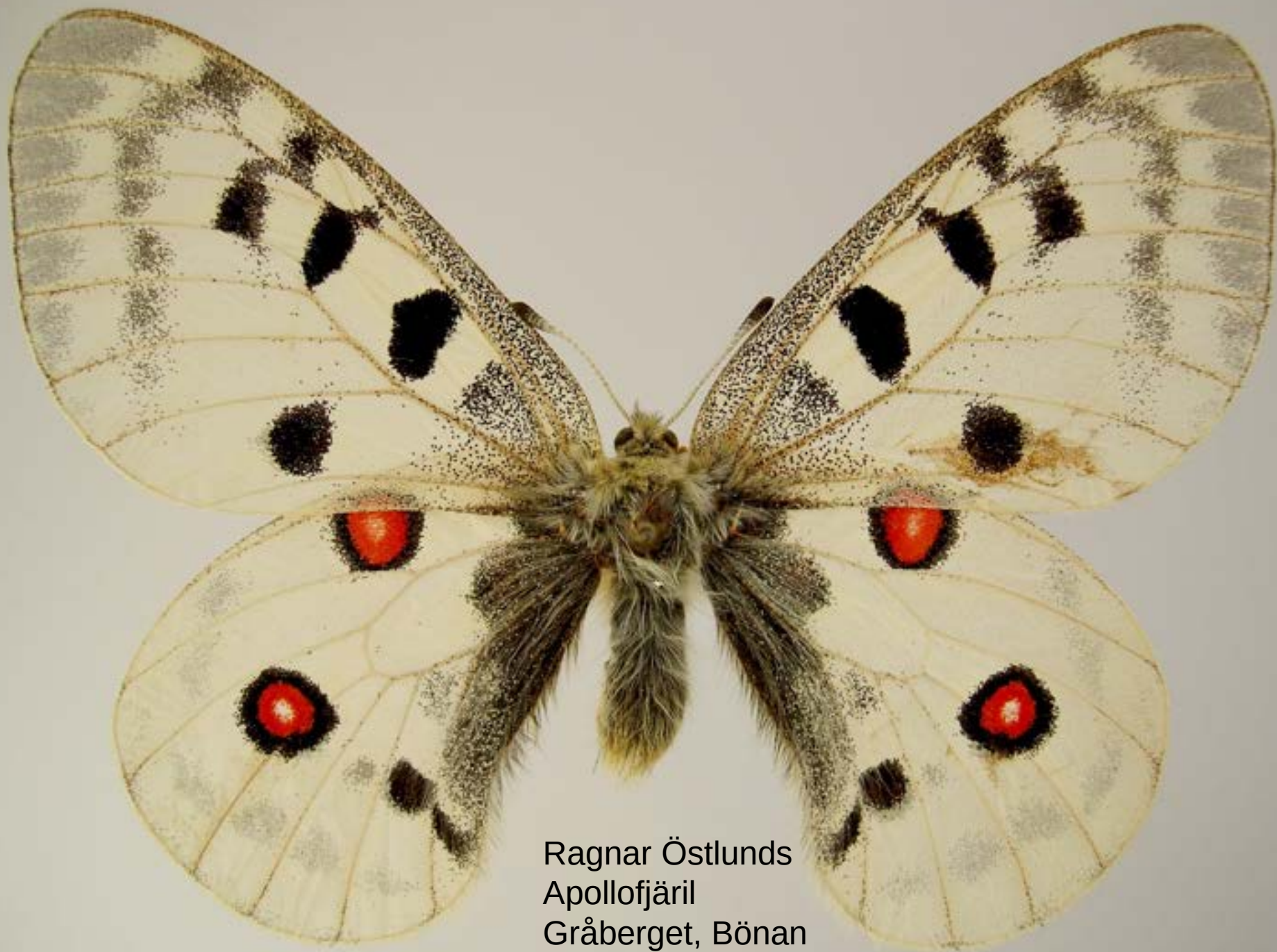
Utefter norra inloppet till Gävle ligger mellan Ulvsnäs
och Bönan en förhållningsbrant, fem till tio meter hög
över havsytan som kallas 'Gråberget'. Innan vissa byggmör-
arbeten blev utförda där var platsen den enda kända
flyndorten för Parnassius apollo. Den 26/8 1947 påträff-
ades stora och mindre lever på Sedum telephium. Dessa klök-
tes den 1/8 1947, varav 1 ex behölls och de övriga återbördades till
flyndplatsen.

Tora och Ragn. Ö.

Apollofjäril Parnassius apollo Linnaeus 1758

Observerades vid Fredriksskans 1925

Försvann från Gråberget i Bönan c:a 1957 - 1958

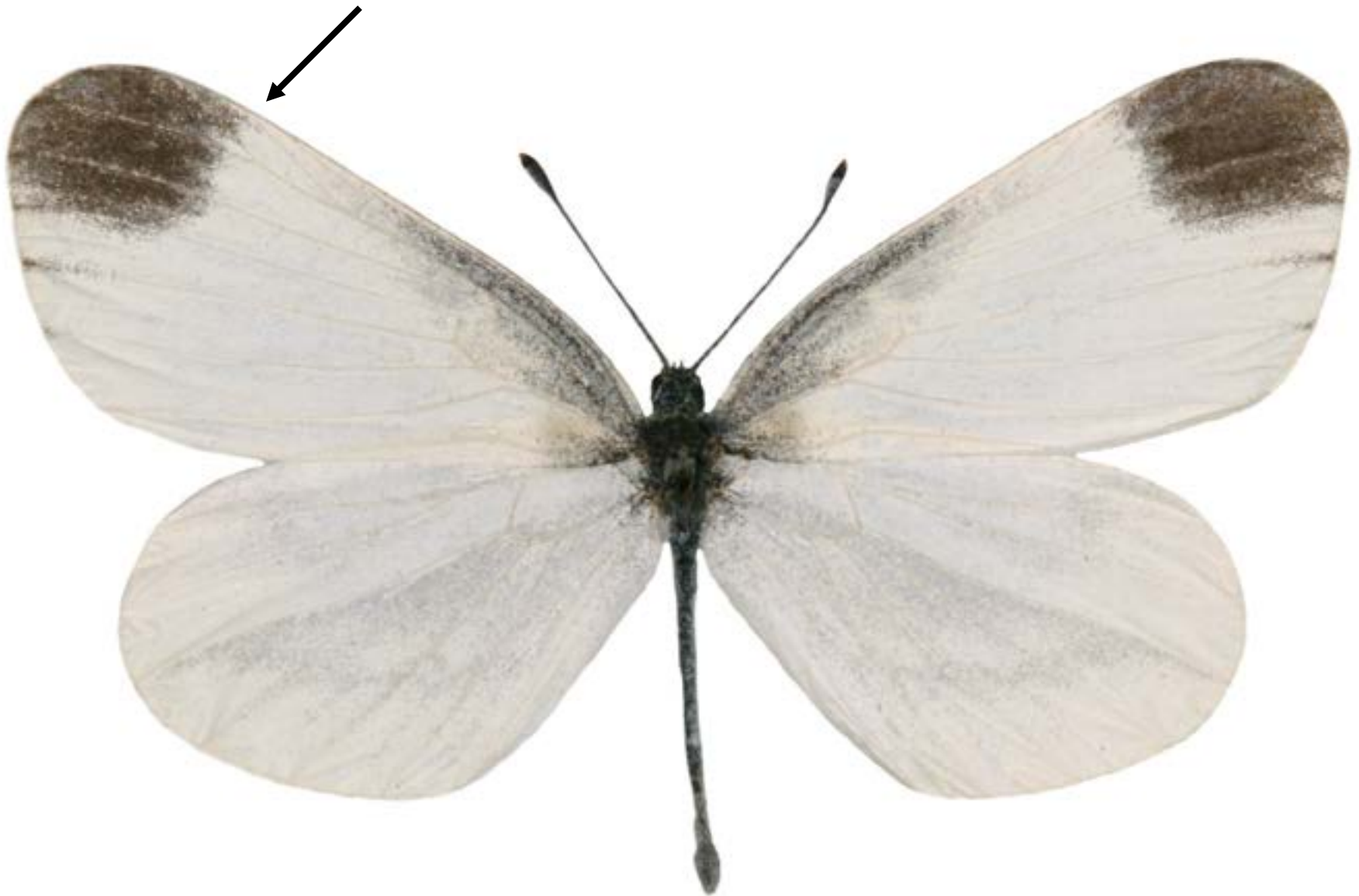
Ragnar Östlunds
Apollonfjäril
Gråberget, Bönan

Skogsvitvinge

Skogsvitvinge *Leptidea sinapis* Linnaeus 1758 Värdväxt Gökärt + ev. div. vicker

"Ängsvitvinge" *Leptidea reáli* Rissinger 1989 !

Värdväxt *Gulvial*

"Ängsvitvinge" Reals skogsvitvinge

Fjärilsvägens skådar-
och fikaplats

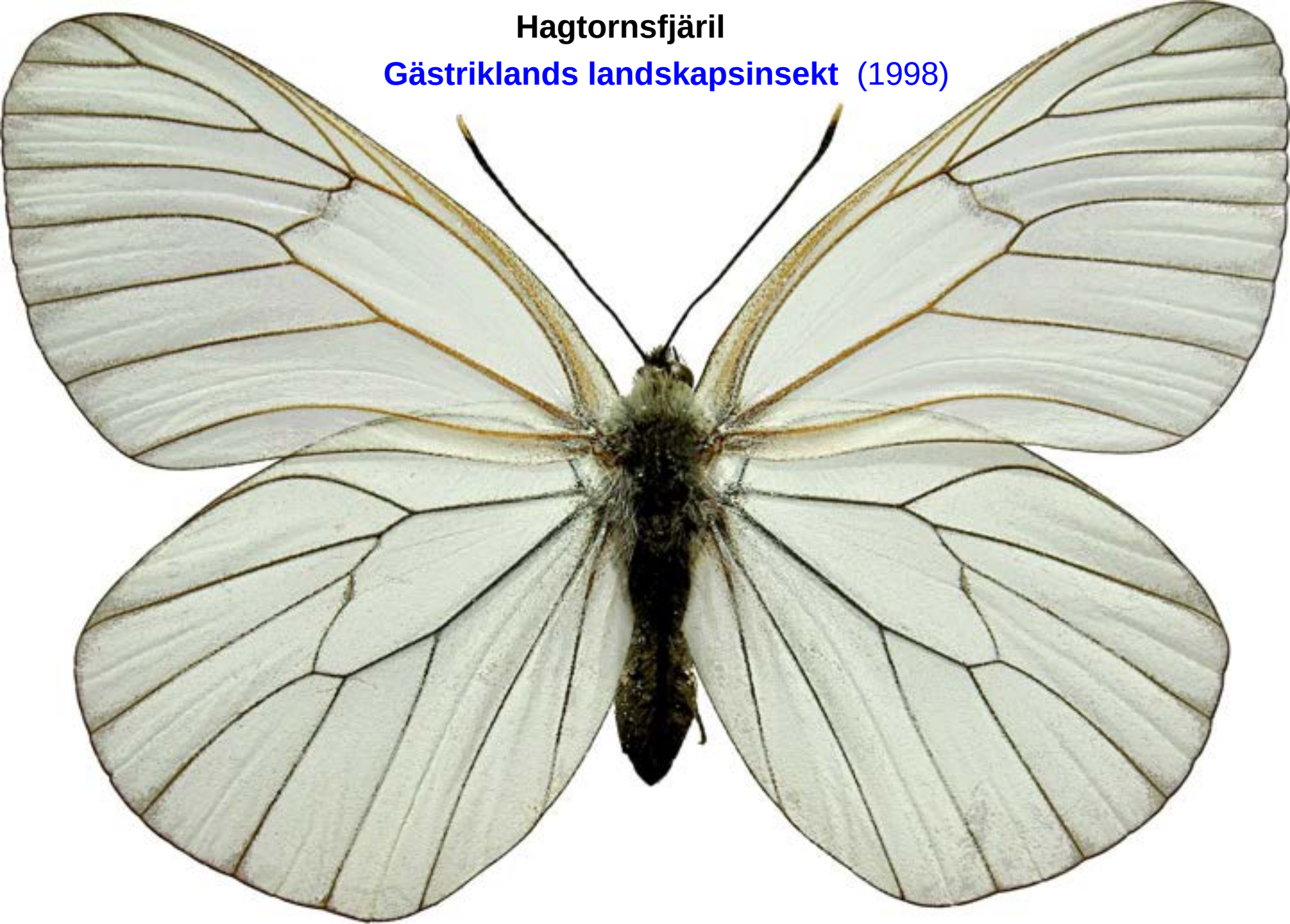

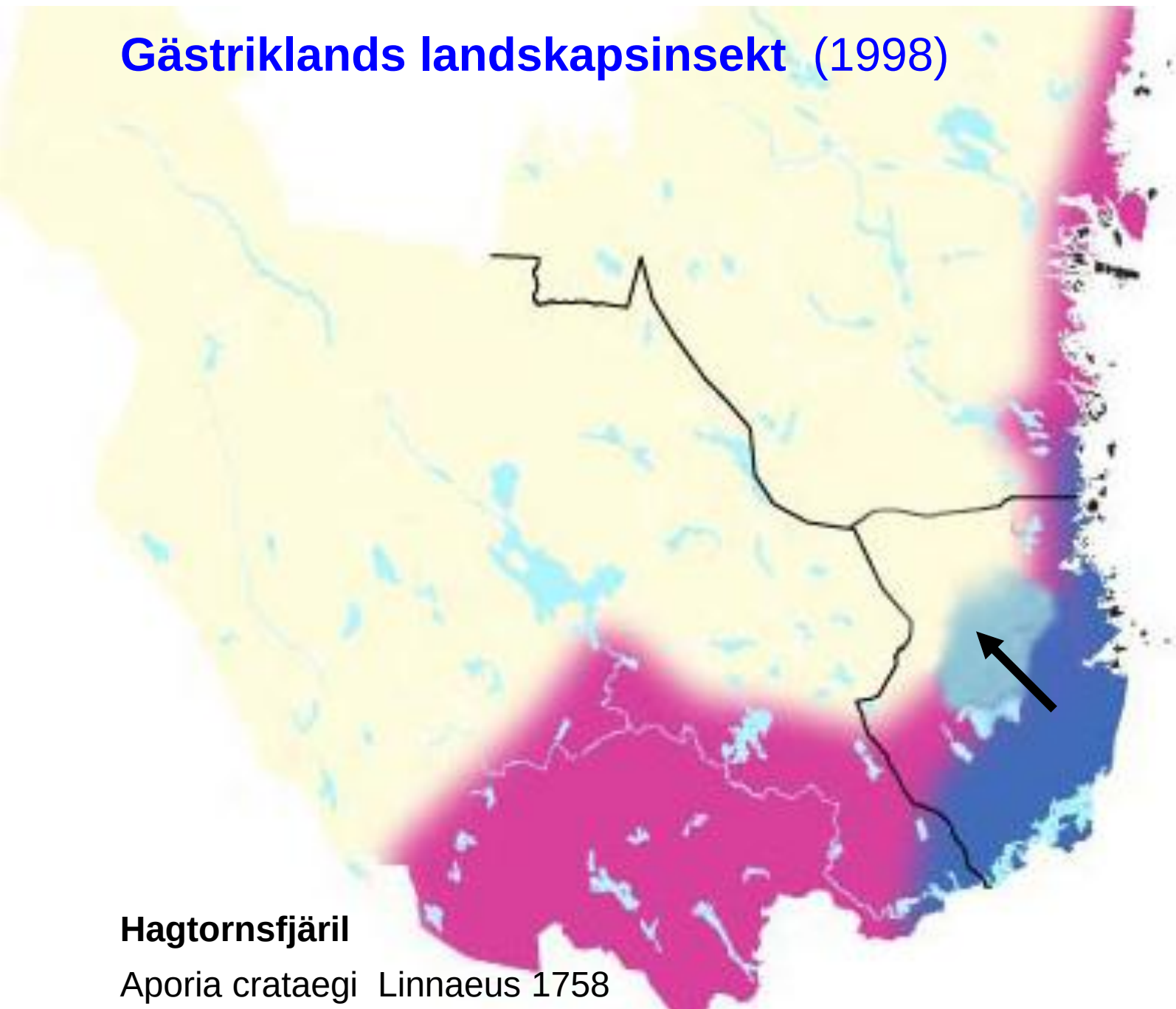

Hagtornsfjäril

Gästriklands landskapsinsekt (1998)

Gästriklands landskapsinsekt (1998)

Hagtornsfjäril

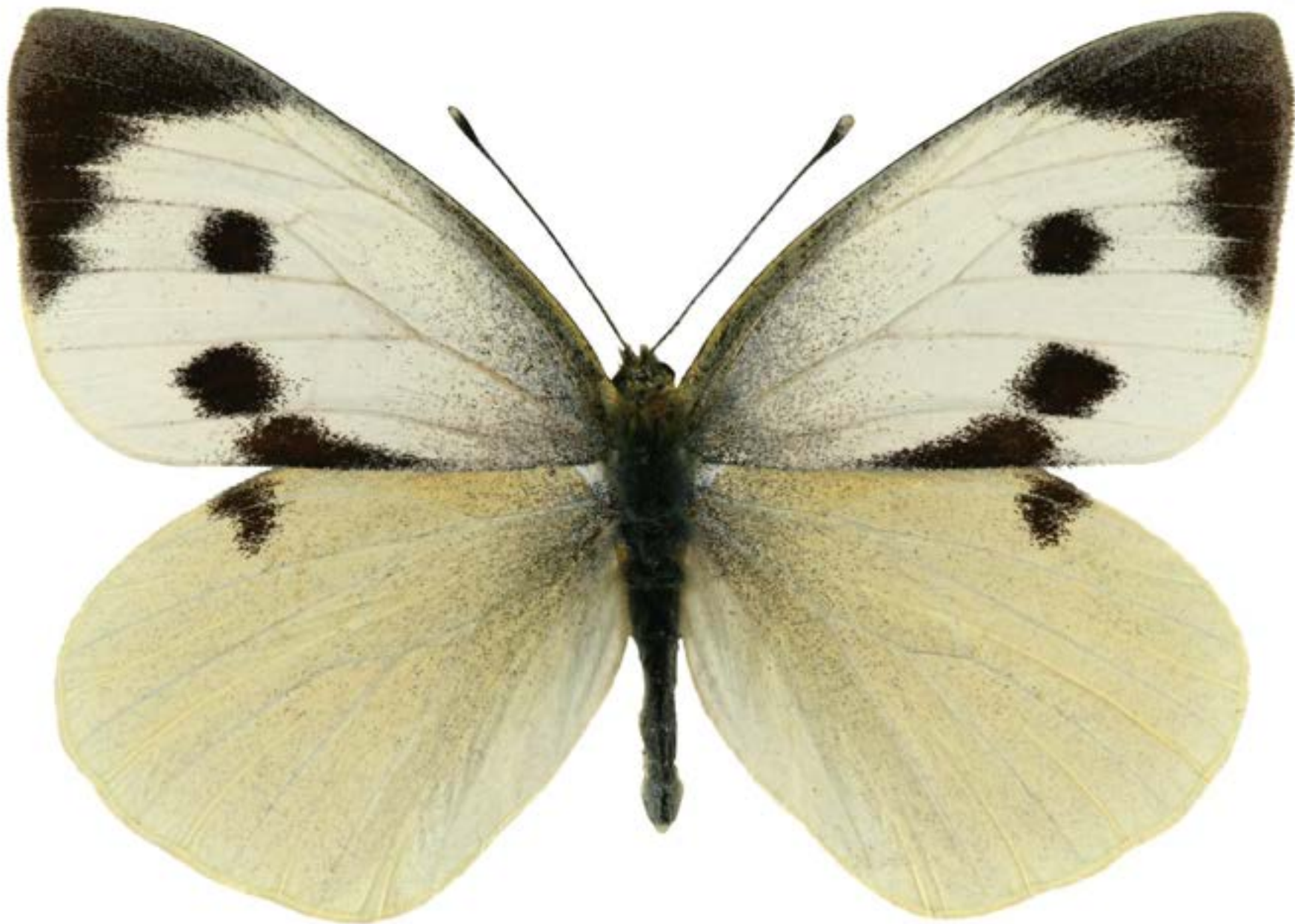
Aporia crataegi Linnaeus 1758

Linnaeus eget ex av Kålfjärilen (Linnean Society)

Kålfjäril hona *Pieris brassicae* Linnaeus 1758

Rovfjäril hona *Pieris rapae* Linnaeus 1758

Hugo Martinsson Hudiksvall 2010

Rapasjäril *Pieris napi* Linnaeus 1758 hona sommargenerationen

Rapsfjäril hane vårgenerationen ovan

under

Rapsfjäril hona vårgenerationen

Rapsfjäril hane sommargenerationen

Colias hyale L.

Tagen på en äng intill järnvägen ungefär mitt emellan
Furumik och Knäpperåsen. 20/8 1939. Loven O.

Vid sin explosionära utbredning mot norr under åren 1937-1943,
kom fjärilen även vid ett kortvarigt besök i våra
trakter från till Gärdetrakter. Här uppträdde den
förhållsvis i Strömsbro och på det nya flygfältet,
där ett ex infångades den 29/8 1943. Besöket blev
mycket kort, redan samma höst vände fjärilen åter
mot söder och var redan helt borta.

Ljusgul höfjäril *Colias hyale* fångad av Ragnar Östlund i Furuviik 1939

Svsvelgul höfjäril *Colias palaeno* Linnaeus 1758
Hälsinglands landskapsinsekt (1998)

Nykläckt, vissa på vingarna redan i slutet av juli

11 månader gammal Citronfjäril 24 juni 2006

Gonopteryx rhamni L.

7. Ägg funna på Rhamnus. Skogsäng invid Färsby 7/5 1940.
Fjärilarna kläckta 7/7 1940. Vingribborna särskilt märkade. Torä O.
Ösmintrot ex. Sälstaåren 7/5 1940. Rygn O.
14. Larver på Rhamnus. Böckebro 26/5 1940.
Fjärilarna kläckta 7/7 1940. Torä O.

I skogskanten efter Bönsvägen, i närheten av landstället Lyckan, var orovligt många rhamni flygande en dag på försommaren år 1946. Bland fjärilarna inbettegs särskilt en, som ryktes ha en vit och en gul vinga och därför väckte ett synnerligt intresse. Den flög fram och tillbaka på en sträcka av ca 20 meter och satte sig då och då på blåbärsriset, som växte ganska rikligt i skogen. Det hela var oväntat, och därför i anseende av här, måste jag använda hatten och glasögonfodralet som fångstredskap. När fjärilen slutligen satte sig på ett närliggande, åtkomligt blåbärsstäm och på grund av sin medfödda rörlighet och orörlighet rätt långt kvar rätt länge, kunde den med stor försiktighet töckas med hatten och införas i glasögonfodralet. Vid hemkomsten blev det stor överraskning, det fynd som gjorts, var en gynandromorf av G. rhamni Dransfeldt med fil. dr Frithiof Wadström överlämnades fjärilen sedermera till Riksmuseet i Stockholm.

Citronfjäril (montage) Gynandromorph – tvåkönat ex.

Förväntad blåvinge i Gästrikland Cupido minimus

Vårens första blåvinge !

Tostebåvinge hane *Celastrina argiolus* Linnaeus 1758

Klöverblåvinge *Glaucopsyche alexis* Poda 1761

Klöverblåvinge

Glaucopsyche aléxis Poda 1761

2008

?

Argusblåvingens tagg på frambenet - taggen mycket mindre hos Idasblåvingen

Tunn

Argusblåvinge (Lungblåvinge f.d. Allmän blåvinge) *Plebejus argus* Linnaeus 1758

Flyger på Ljung- och hedmarker Värdeväxt: Ljung, Odon, Kärringtand

Idasblåvinge (Hedblåvinge f.d. Föränderlig blåvinge) *Plebejus idas* Linnaeus 1761

Flyger på Ljung- och hedmarker Värdeväxt: Ljung, Odon, ev. Kråkbär

Marie Rosengren

Marie Rosengren
Fjärilsvägen 2010

Annan extrem form hos P. idas

Hans Jansson

Midsommarblåvinge - *Aricia artaxérxes*

Daniel Rosengren

Engelska fjärilskådare - sannolikt Fjärilsvägens första internationella ekoturister.

Aricia nicias scandicus Whlgr.

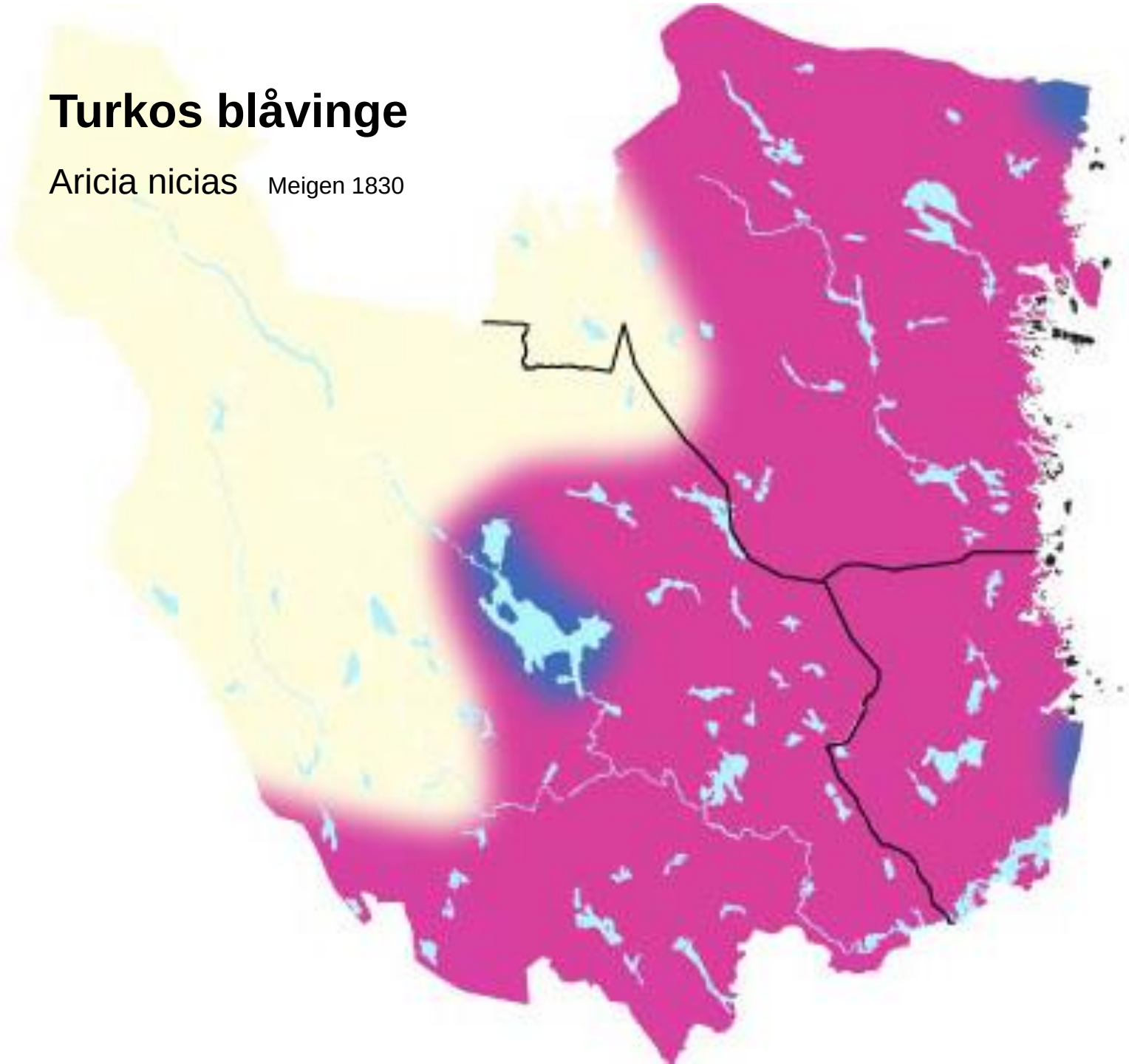
Första ex. erhållet genom fjärilsbyte..

År 1948 påträffades fjärilen i Brattfors, Ockelbo, då tre ex. infångades.

Vid besök i Utvalnäs, där forstmästare Christianson sett fjärilen, togs enligt hans anvisningar två ex. år 1961. Fångstplatsen var en gräsbevuxen äng.

Turkos blåvinge

Aricia nicias Meigen 1830

Violett blåvinge *Plebejus optilete* Knoch 1781

Ängsblåvinge

Ängsblåvinge *Polyommatus semiargus* Rottemburg 1775

Silverblåvinge

saknar fläck vid
framvingeroten

Puktörneblåvinge
Polyommatus icarus
Rottemburg 1775

1 svart fläck
innanför
cellfläcken på
framvingen

Puktörneblåvinge
Polyommatus icarus

Honan mycket variabel

Puh !

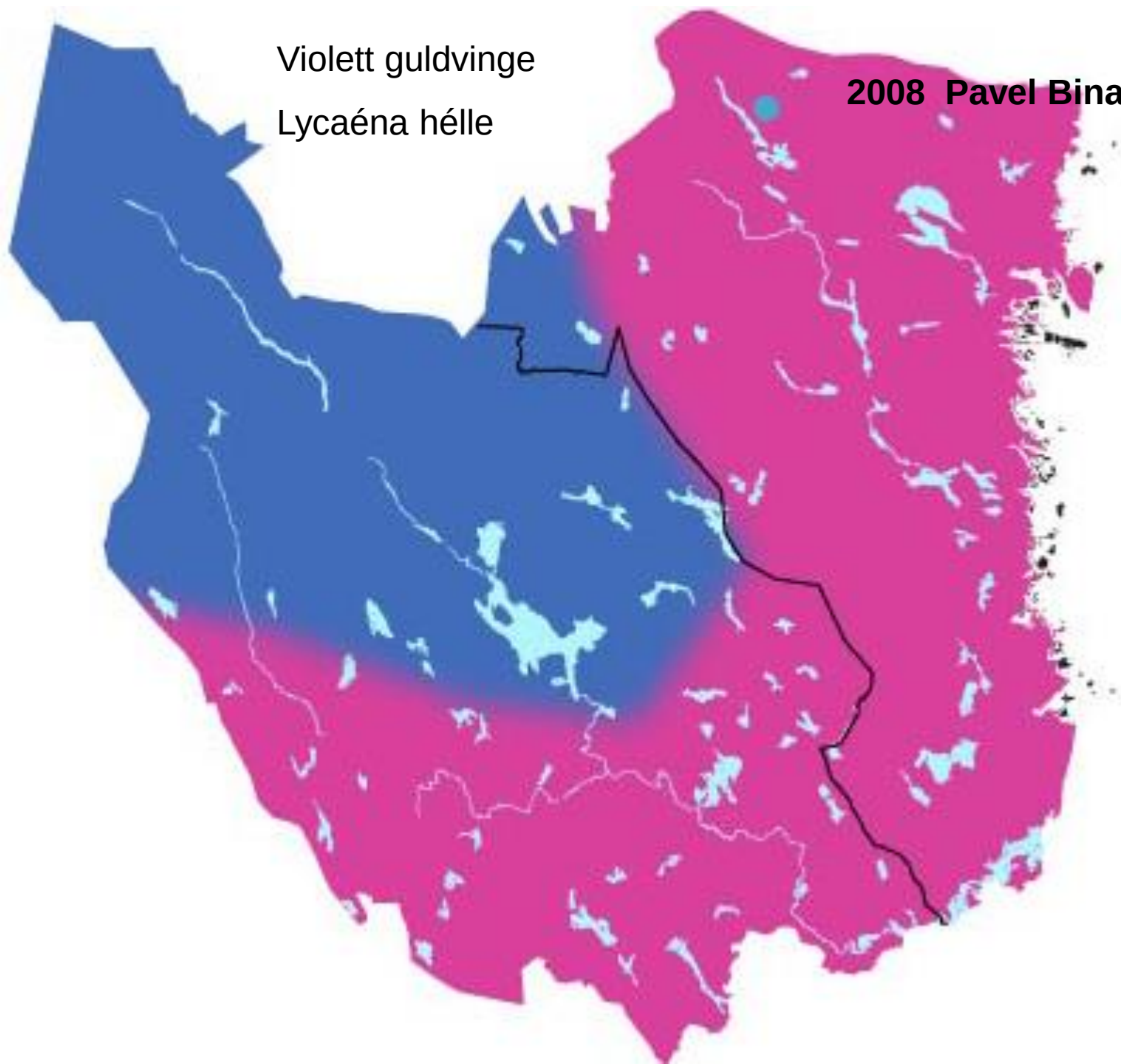

Violett guldvinge

Lycaéna helle

2008 Pavel Bina

Heodes hippothoë L.

Palaeochrysophanus hippothoë L

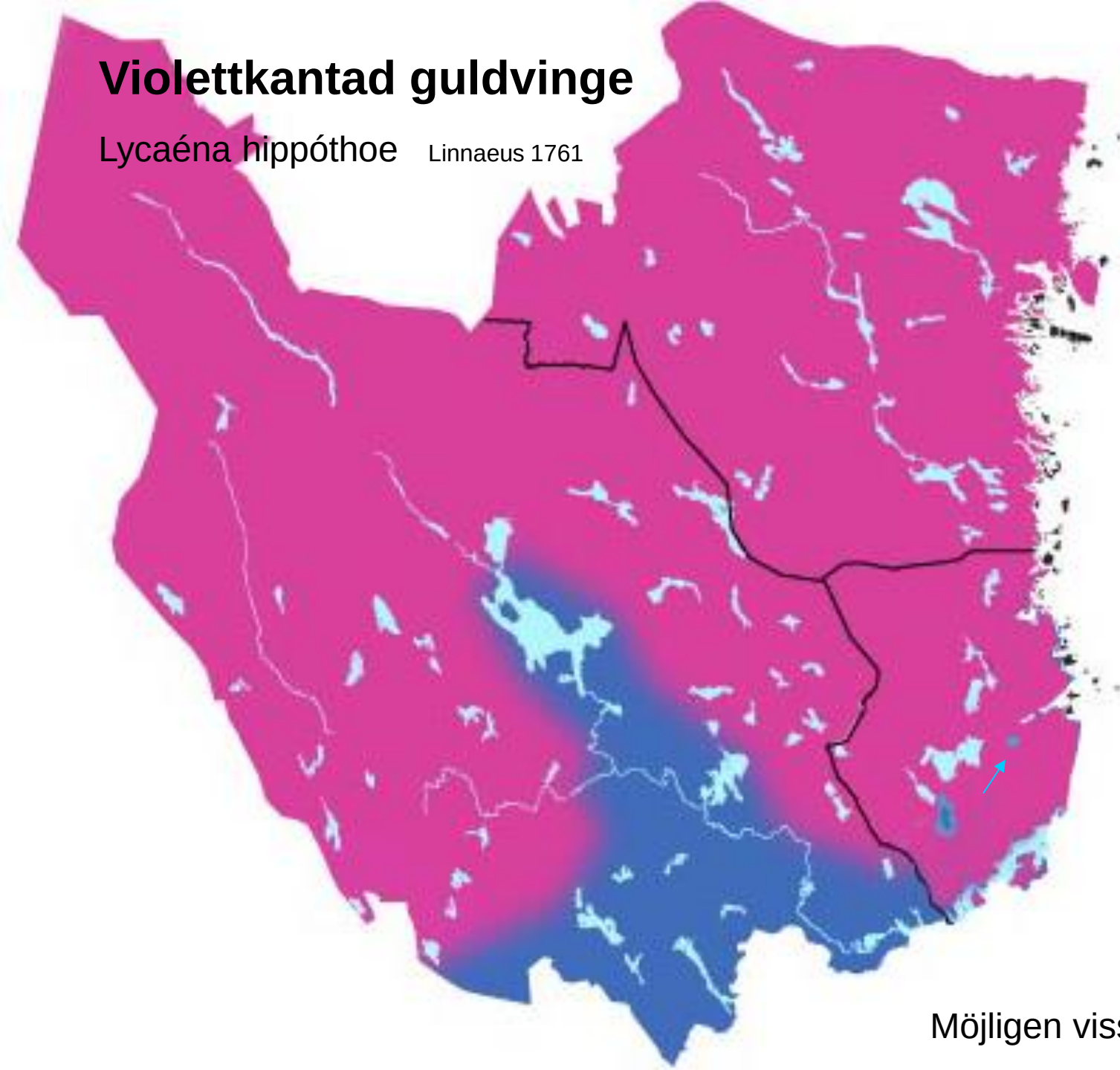
Trots sitt svenska namn är denna fjäril ej sär-
deles allmän i dessa trakter. Endast ett fåtal
anträffade, däribland en ♀, tagen på en löglant
äng i Åbyggeby. 7/7 1940.

Påträffad bl.a. även i Grinduga den 24/6 1942.

Fjärilen kallades på 1800-talet för "Allmän blåvinge"

Violettkantad guldvinge

Lycaéna hippóthoe Linnaeus 1761

Möjligen viss återhämtning !

Fjärilsvägen 0-3 km

Fjärilsvägen i direktsändning "Naturmorgon" 4 aug 2007 kl. 06:00

inte en fjäril - naturligtvis !

Dagfjärilar är kloka. Det är sol och värme som gäller

Joacim Lindvall

A gravel path leads from the bottom left towards the center of the image, curving slightly to the right. The path is surrounded by lush green grass and various wildflowers, including several purple ones in the foreground on the right. In the background, a dense forest of tall, thin evergreen trees stands against a bright blue sky with scattered white clouds. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day.

Dimman lättade precis när
"Naturmorgon" slutade kl. 9:00.

Kl. 11:00, d.v.s. 2 timmar senare,
hade 24 arter dagfjärilar räknats in !

A gravel path winds through a lush green forest. The path is made of small, light-colored stones and is flanked by tall, wild grasses and other vegetation. The trees are dense and green, with sunlight filtering through the canopy, creating dappled shadows on the path. The overall scene is peaceful and natural.

En underbar skogsväg för
promenader och
naturstudier
men
vägrenarna måste röjas !

Bild från
"Vår Fågelvärld"
5 / 2010

Forskar Oskar och Bobo Kryss
apropå försoffade fågel-skådare som nöjer sig med att skåda från sitt fönster

"Det känns tryggt att Bobo sliter i fält, men själv föredrar jag stugvärmen och mina böcker – i alla fall tills han bittat något."

Gästriklands dagfjärilar

"förr och nu" (1925 – 2010)

Del 2

Göran Sjöberg

Bild från
"Vår Fågelvärld"
5 / 2010

Forskar Oskar och Bobo Kryss
apropå försoffade fågelskådare som nöjer sig med att skåda från sitt fönster

"Det känns tryggt att Bobo sliter i fält, men själv föredrar jag stugvärmen och mina böcker – i alla fall tills han bittat något."

"Grönsnabbvinge" f.d. Björnbärssnabbvinge *Callophrys rubi* Linnaeus 1758

Benjamin Wilkes

**"The English
Moths and
Butterflies"**

år 1749

Björnbär = släktet *Rubus*

Linnaeus hänvisar till
Wilkes i sin beskrivning av
arten 1758

Hugo Martinsson Hudiksvall 2010

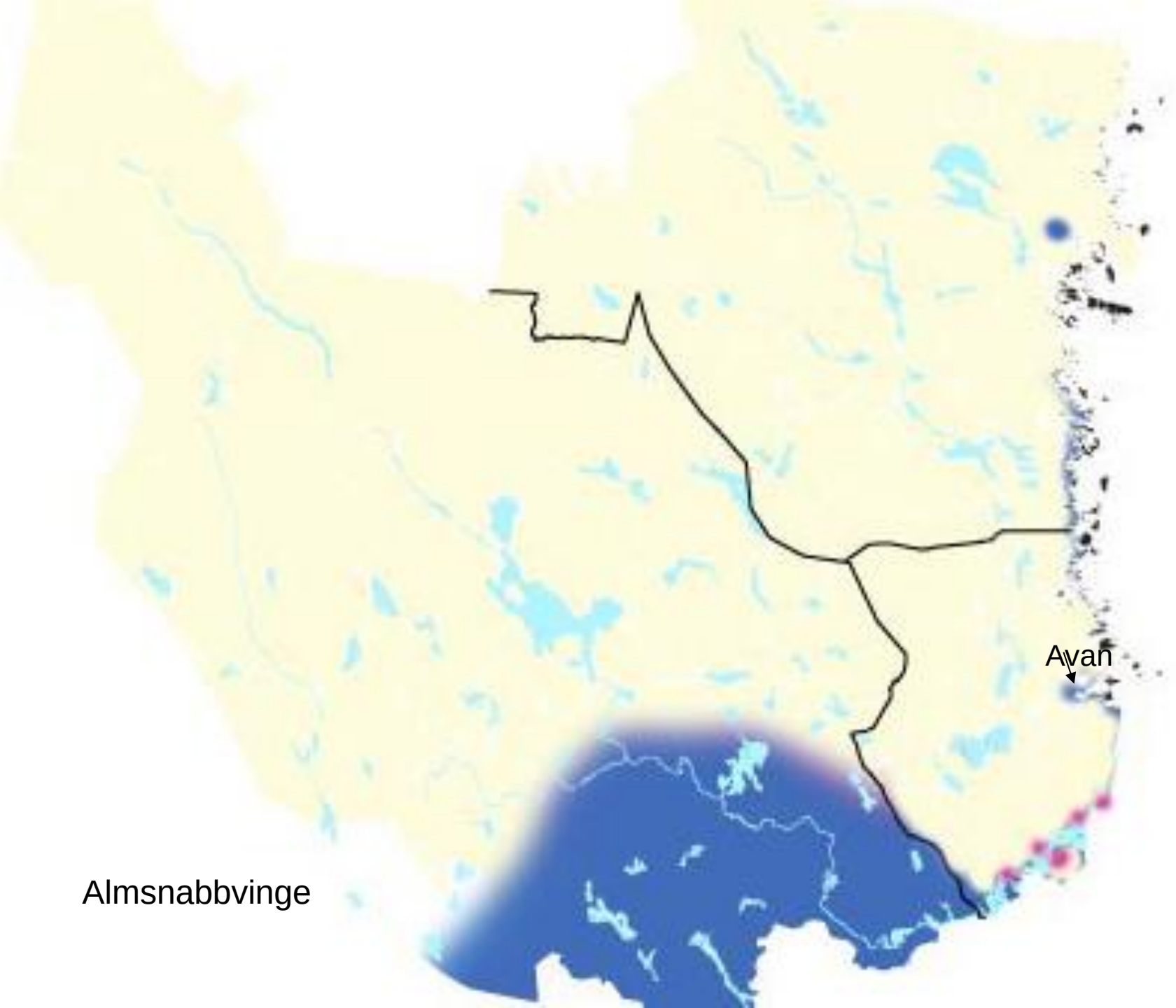
Almsnabbvinge hane ovan *Satyrium w-álbum* Knoch 1782

Strymon w-album Kn.

Strymonidia w-album Kn.

Tagen på en ros i trädgården, N. Kapperslogare-
gatan 31, Gävle Tara Ö.

Sedan tagen i Gävle 15/8 1947, Gävle 15/8 1954
Larv tagen i Uppsala 9/4 1946

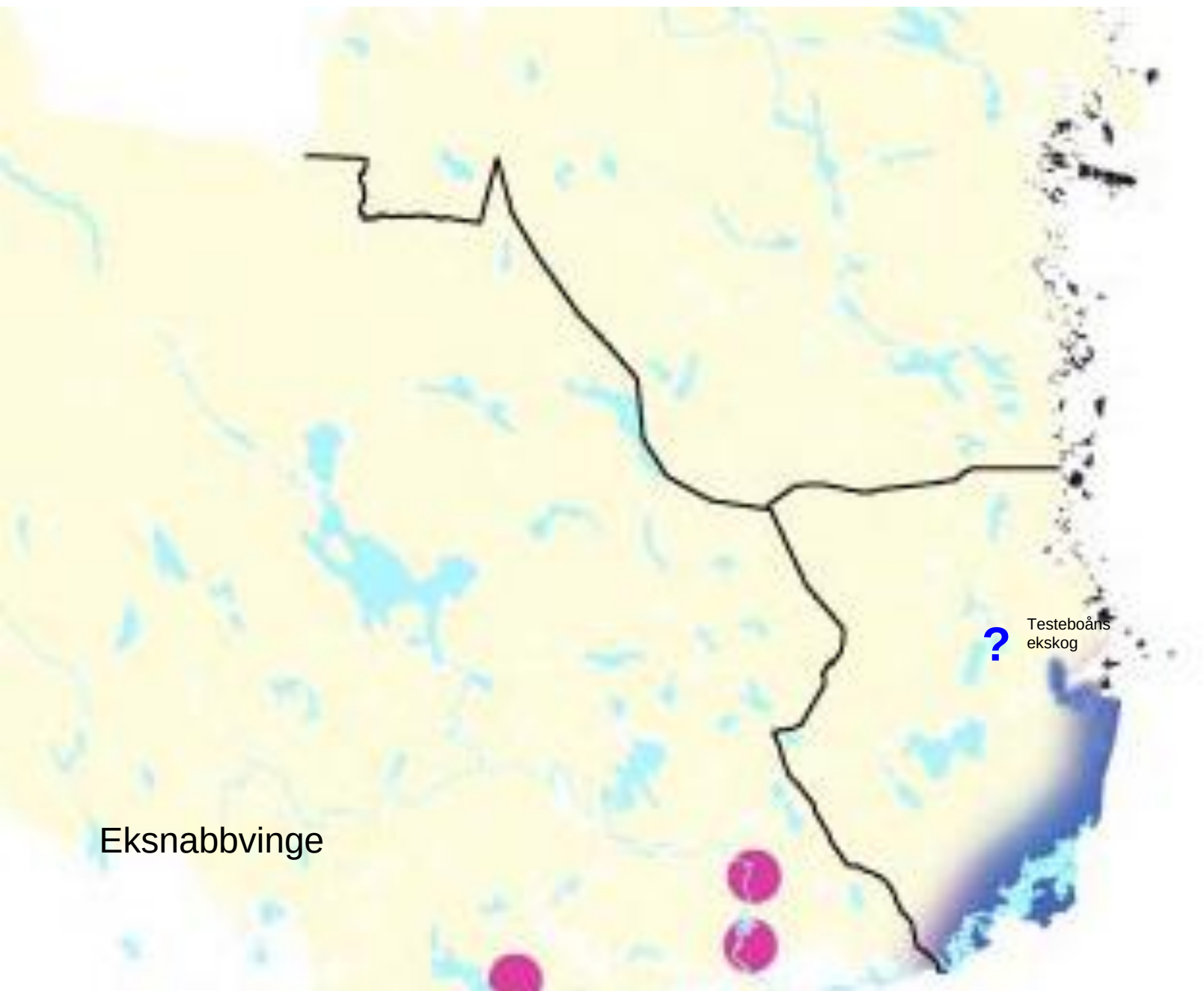

Almsnabbvinge

Ayan

?

Testeboáns
ekskog

Eksnabbvinge

Sommarens
sista nykläckta
fjäril

Thecla betulae
Linnaeus 1758

Daniel Rosengren

Dryas paphia L.

Argynnis paphia L.

Arten tycks vara på vandring mot norr. Enligt uppgift i "Norrens fjärilar", 1889-91, skulle den då gå norr-över ungefär i höjd med Uppsala. Sedan hon fjärilen kommit närmare Gästrikland. Vårt första ex. inom detta landskap påträffades vid Karasör i juli 1938. Tora O.
1939 funno vi fjärilen 15 km. nordligare, i Mårdång och Abysseby, resp. $\frac{30}{7}$ och $\frac{6}{8}$, med 2 ex på vardera plats.
Tora, Ragnar och Sven O.
norr.

1940 påträffades även ett ex. vid Källbocken invid Gävle och flera ex. i Abysseby. Tora och Ragnar O.

Desutom togs ett ex i Lingbo, södra Hälsingland, juli 1940. Sven O.

Argynnis paphia F f. *valesina*

Hans Jansson

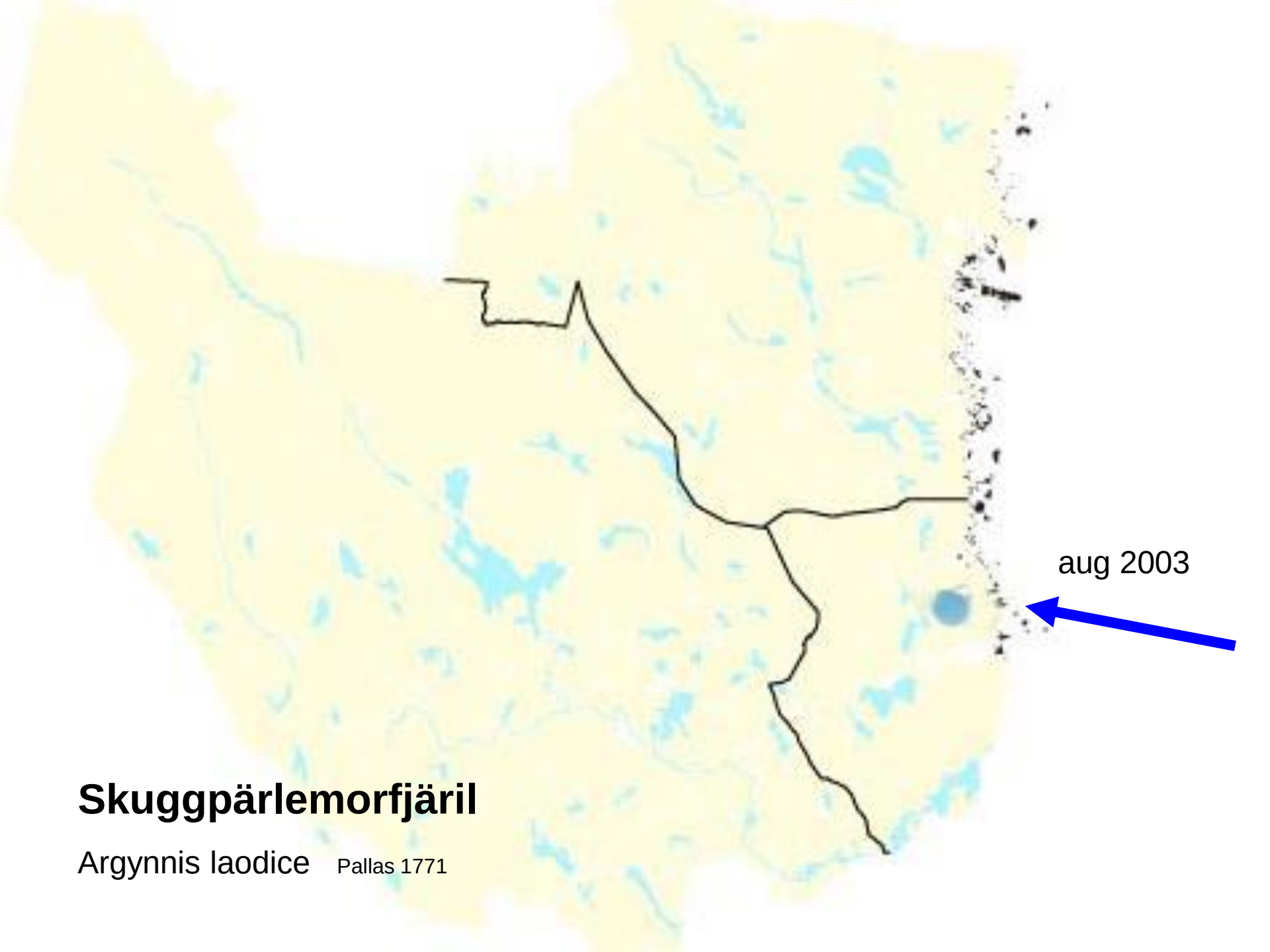

Hans Jansson

aug 2003

Skuggpärlemorfjäril

Argynnis laodice Pallas 1771

Grön

Ängspärlemorfjäril *Speyeria*
(*Argynnis*) *aglaja* Linnaeus 1758

Skogspärlemorfjäril
Argynnis adippe

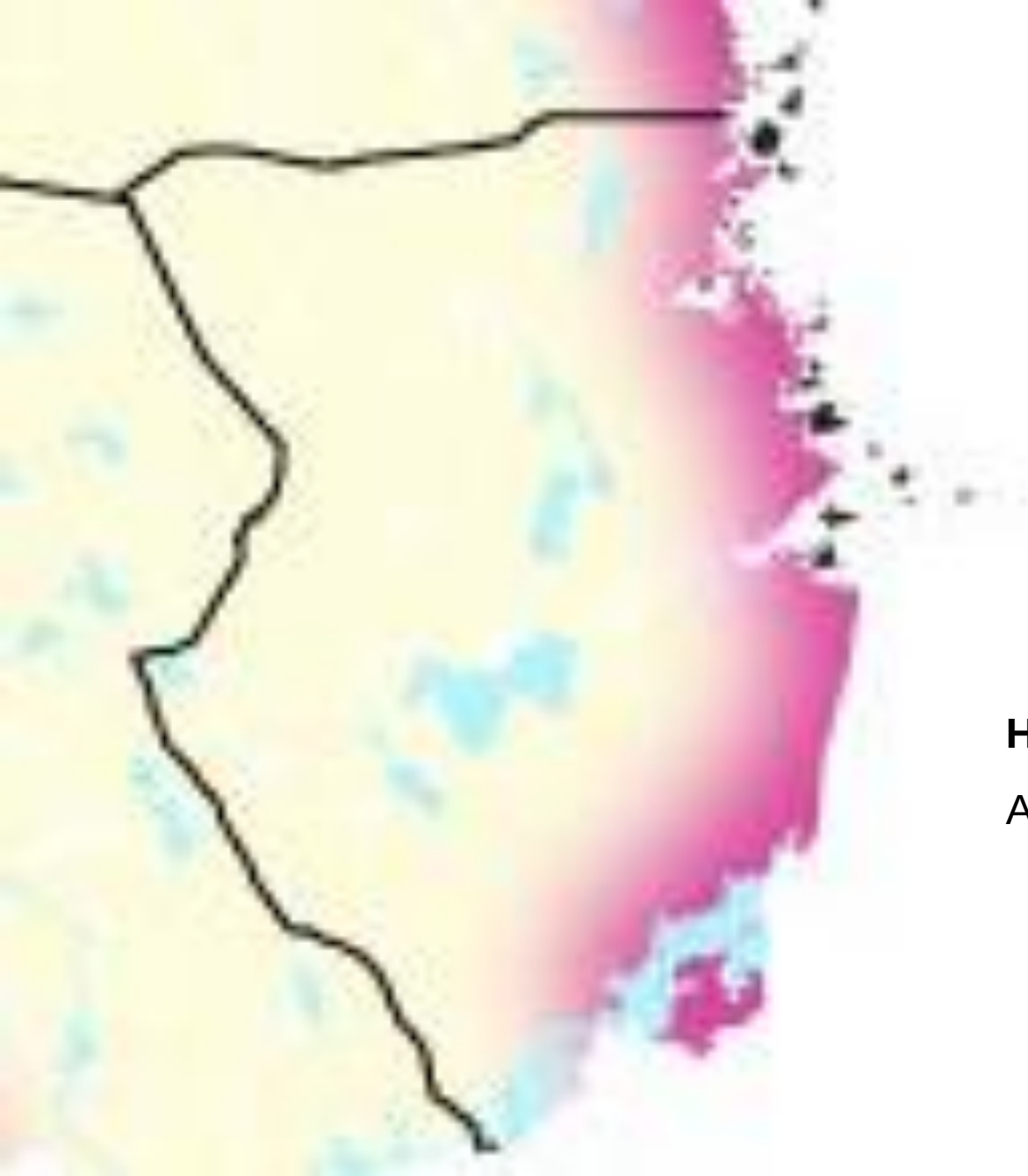

Marie Rosengren

Hedpärlemorfjäril *Argynnis niobe*
Linnaeus 1758

Marie Rosengren

Hedpärlemorfjäril

Argynnis niobe Linnaeus 1758

C selene – Brunfläckig pärlemor.

Hans Andersson, Täby, fjärilen fotad på "Fjärilsvägen"

Hans Andersson, Täby

En extrem form av C selene - Fjärilsvägen 2008

Freja

Frejas pärlemorfjäril

Clossiana freja

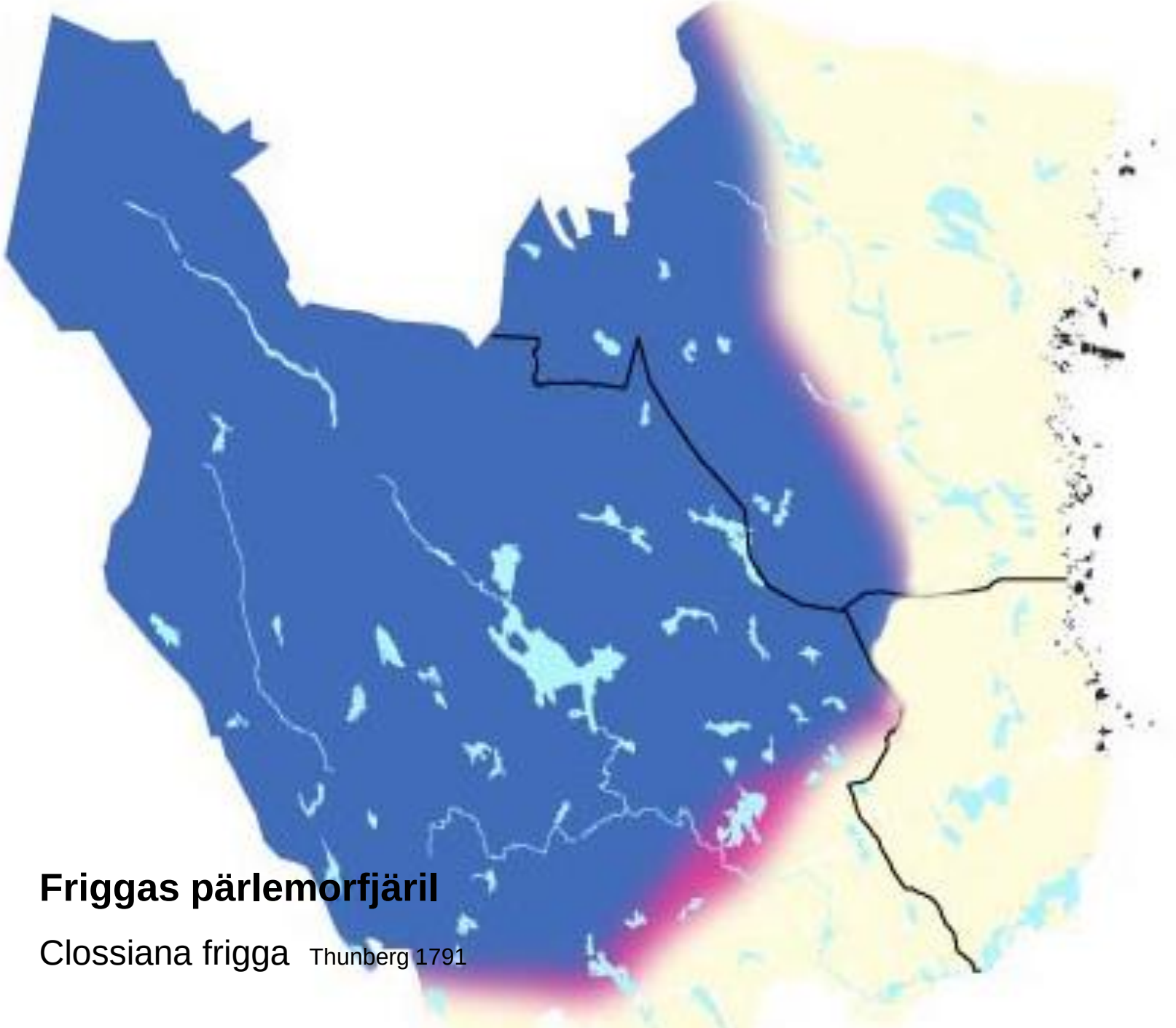
Thunberg 1791

Frigga

Friggas pärlemorfjäril

Clossiana frigga Thunberg 1791

Thomas Moufet

1553 - 1604

INSECTORUM SIVE MINIMORUM ANIMALIUM THEATRUM

Manuskript 3 mars 1592, tryckt 1634

4. Den fjärde (fjärilen) kan sägas vara Drottningen eller härskarinnan över dem alla, ty uti den yttersta delen av vingarna, gnistrar och lyser fyra diamanter (Adamanter) njutningsfullt likt doftande hyacinter, så underbart rika, ja nästan lystet nyfikna som lysande stjärnor, kastande gnistor i alla regnbågens färger över vingarna. Dessa kännetecken är så kända att det torde vara överflödigt att beskriva resten av kroppen fastän även denna är målad i en mängd olika färger.

Årets första fjäril.

Rekord: 1 jan i Gävle

Sannolikt obsad i
Grinduga !

Videfuks *Nymphalis xanthomelas* Esper 1781

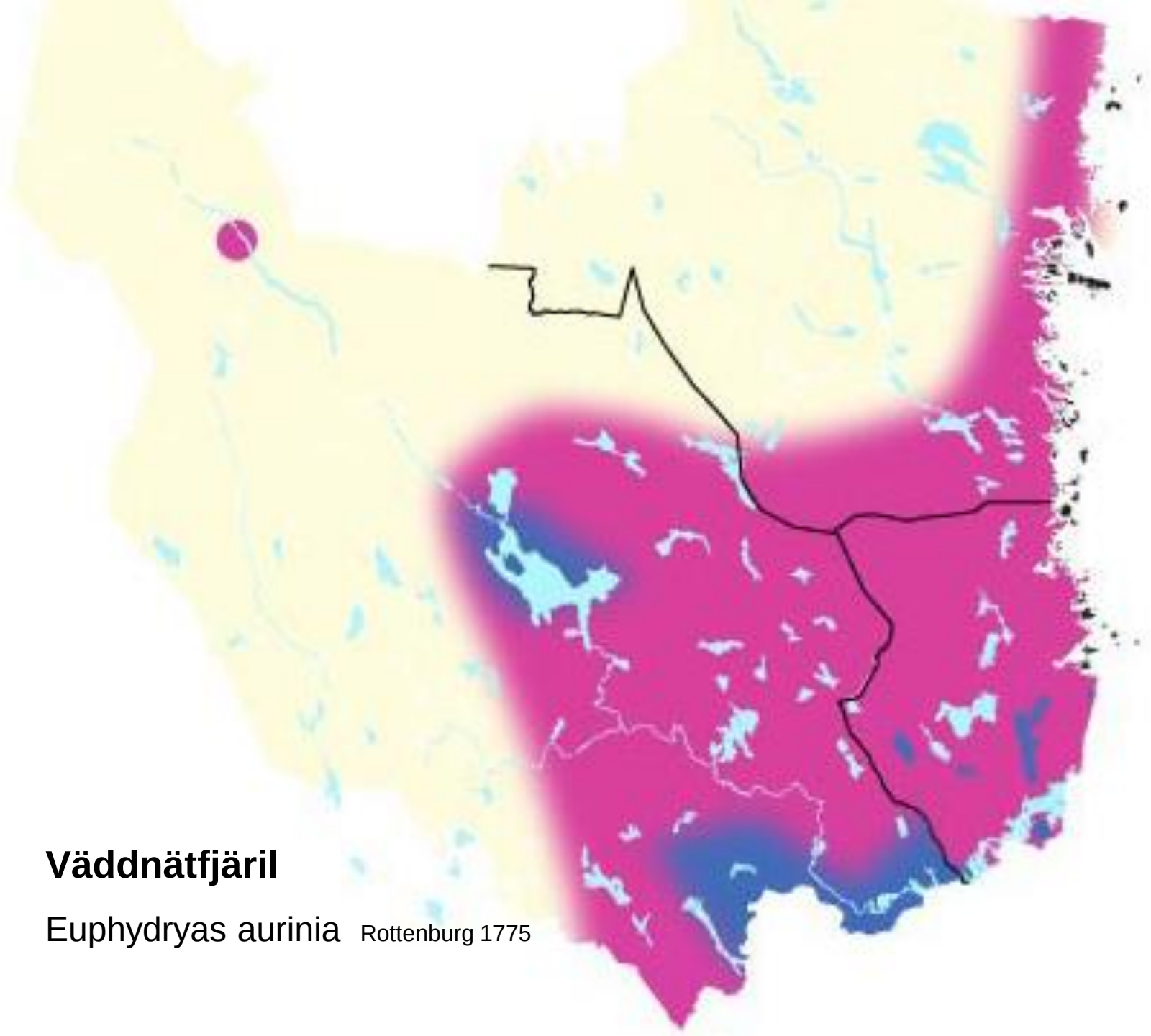

Väddnätfjäril

Euphydryas aurinia Rottenburg 1775

Melitaea aurinia Rott.

Euphydryas aurinia Rott.

Tagen i Hille. 26/6 1934, vid ett grustag på den s.k. "åsen"
intill Sanatoriet. Sven Ö.

På myrmark, c:a 1 km. söder om Järnata, påträffades
fjärilen den 9/7. 1940. 4 ex. infångades, 2 hanar och 2
hanor. Fjärilen förskann tillsammans med Melitaea
athalia scandinavica

Teckningen på vingarnas översida varierar nästan med
varje ex.

Parasiterad mycket stor
larv 22 juni 2005

Väddnätfjäril

Normalt skulle
larven ha
förpuppas redan
omkring 20 maj,
d.v.s. för en
månad sedan.

Daniel Rosengren

Veronikanätfjäril *Melitaea britomartis* 1847

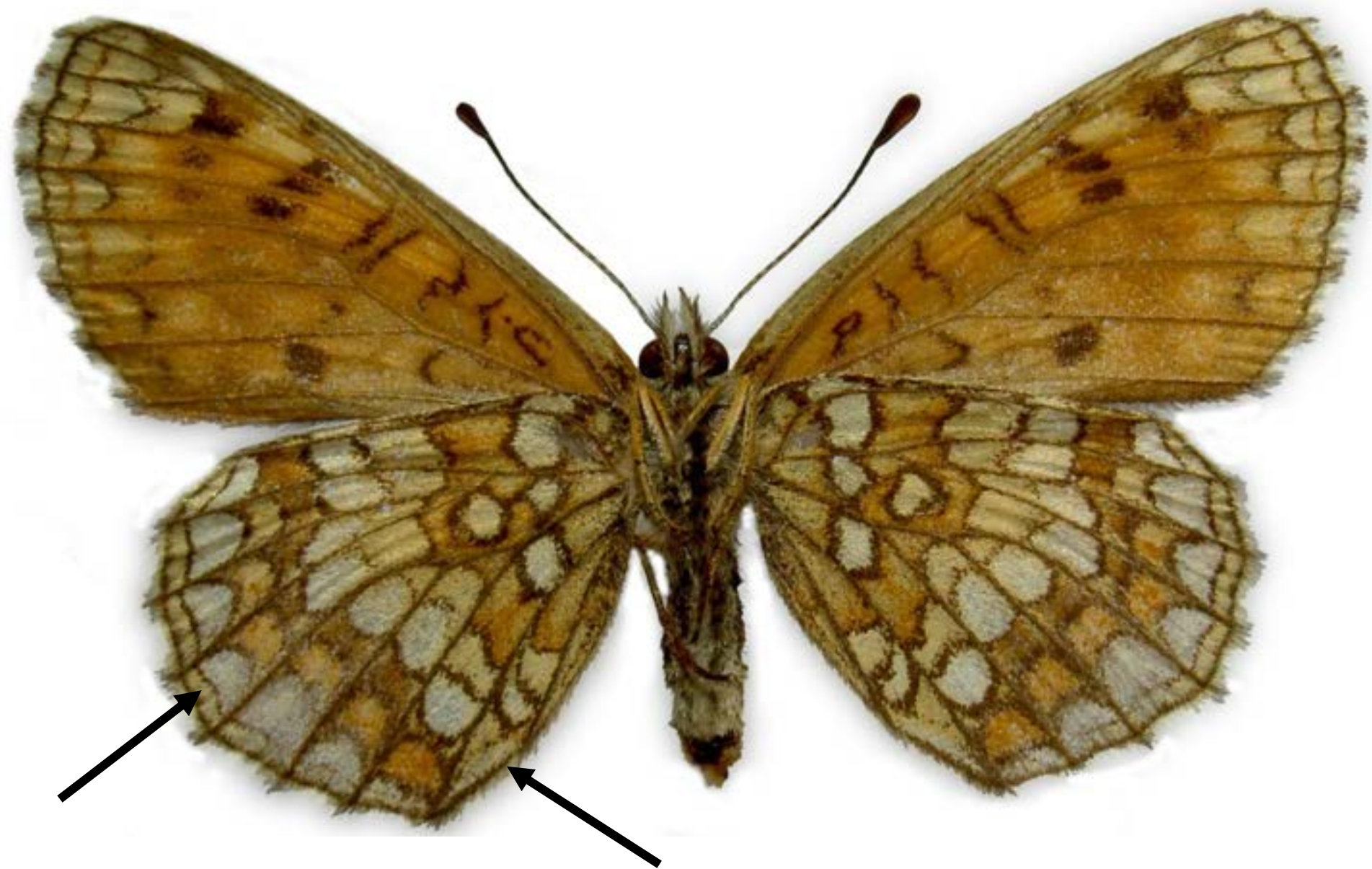
Melitaea britomartis Assm.

En på de senaste tjugotal åren särställd art, till stor del genom doc. Björn Peterzens arbete. Till det yttre påminner fjärilen om M. dictynna, fastän mindre storlek. Kan lätt förväxlas med M. athalia scandinavica.

Påträffad bl.a. i Kolforsen, Källsjön,,och i Gävletrakten.

Utom ovannämnda doc. Petersen har dr Frithiof Nordström även genom sina forskningar bidragit att särskilja arten från M. athalia, mest genom Genitalieundersökningar.

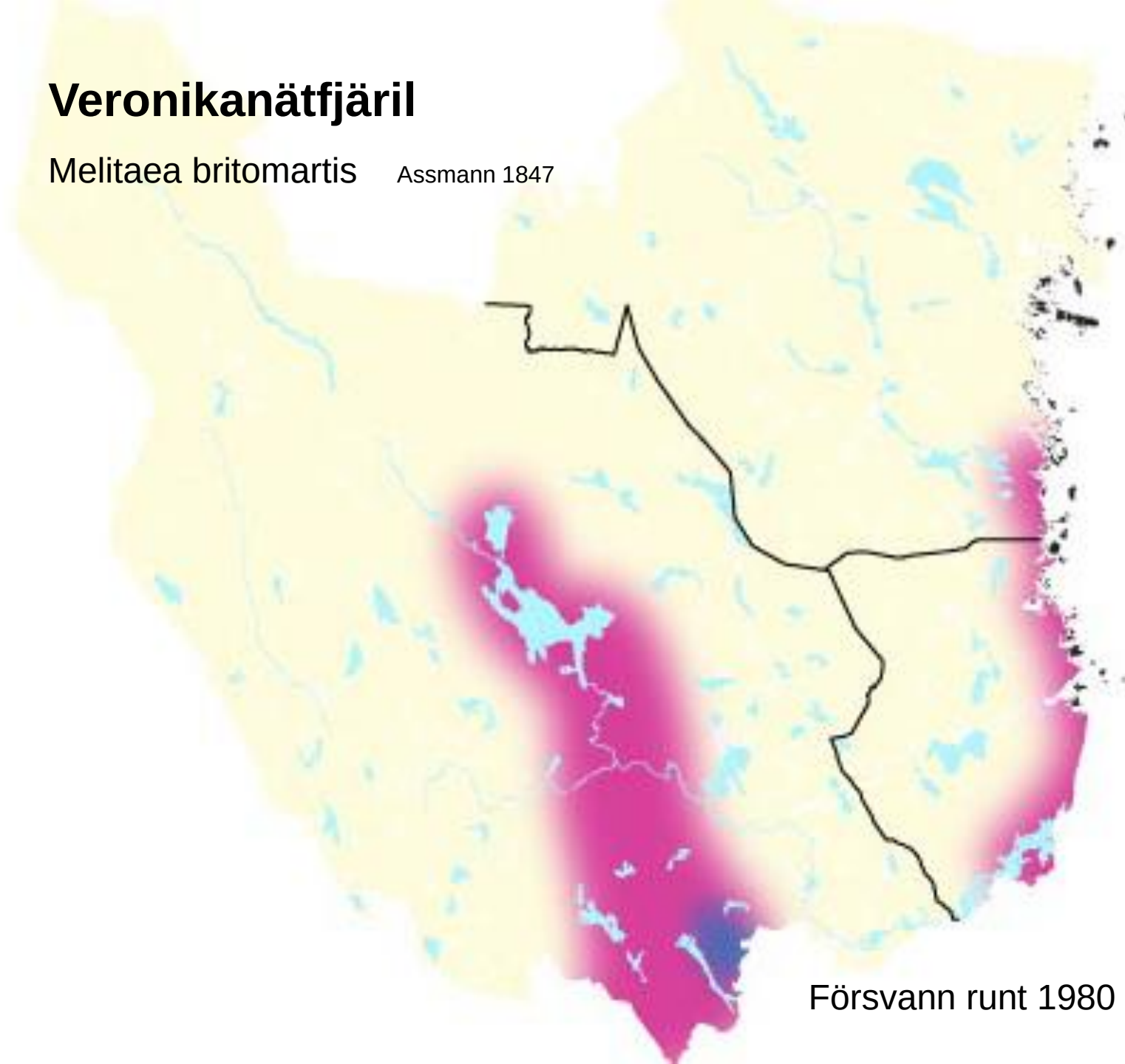

Veronikanätfjäril

Melitaea britomartis

Assmann 1847

Försvann runt 1980 - 1990

Skogsnätfjäril *Melitaea athalia* Rottemburg 1775

Marie Rosengren

Åter till "Fjärilsvägen"

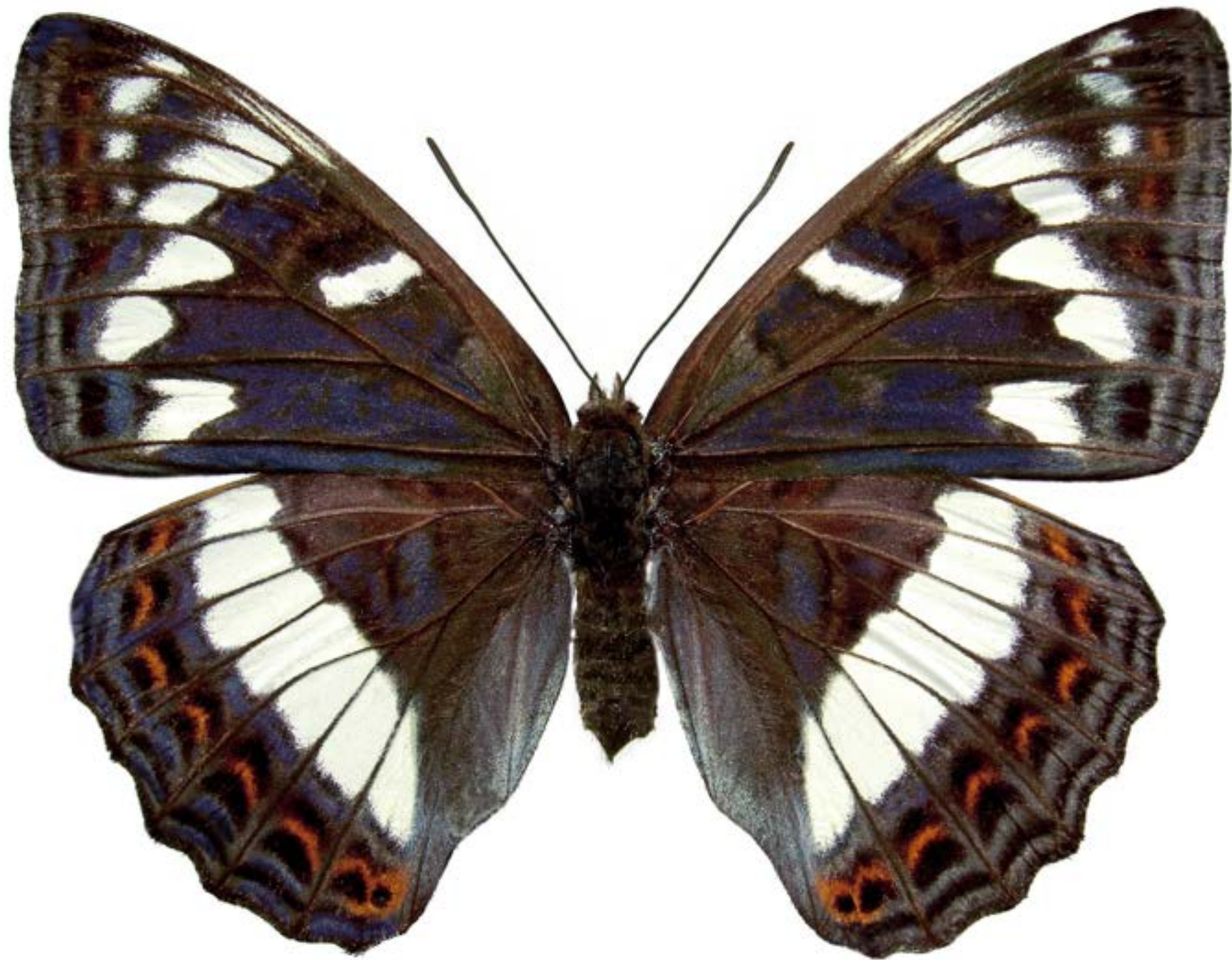

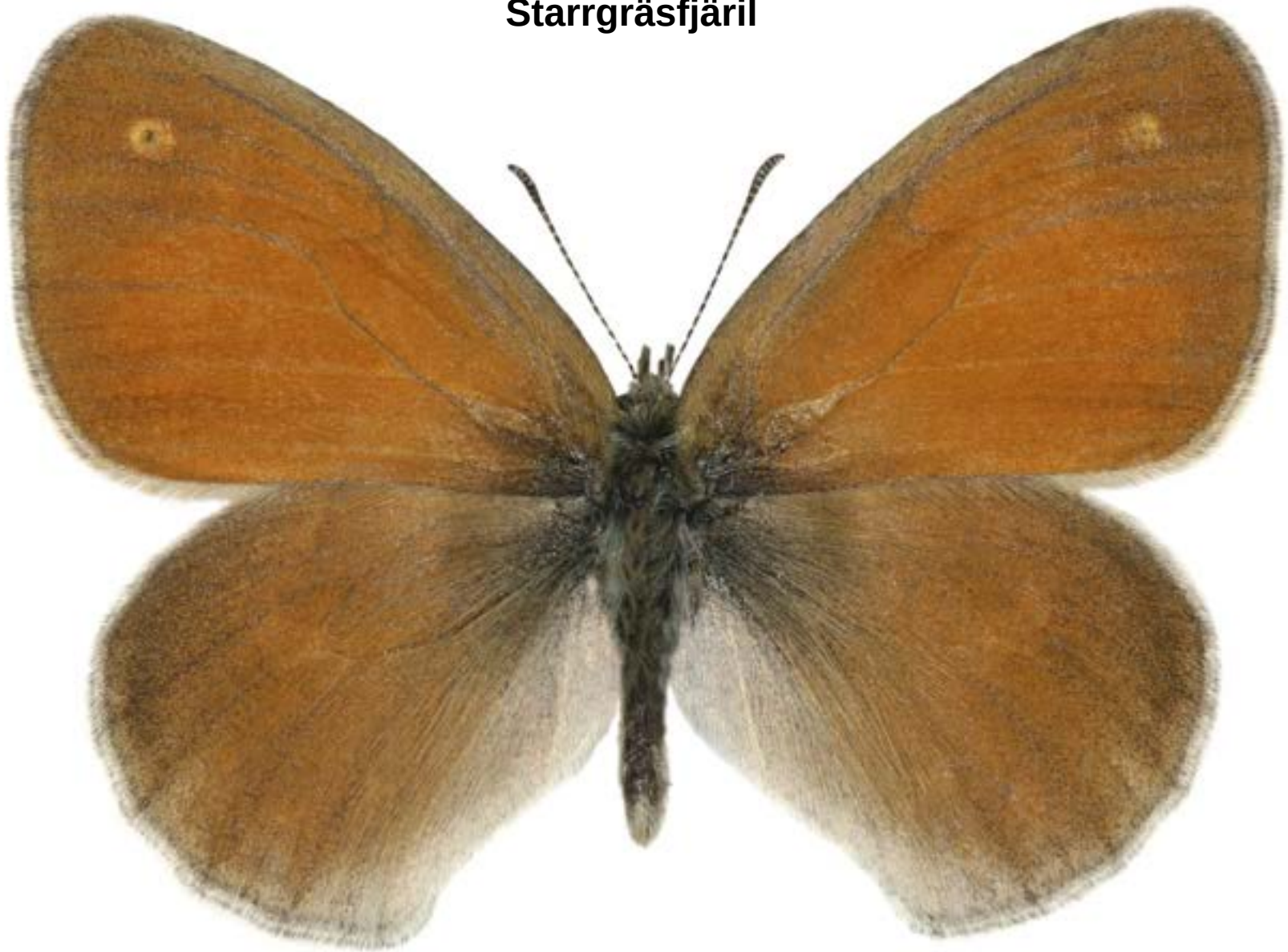

Starrgräsfjäril

Kamgräsfjäril

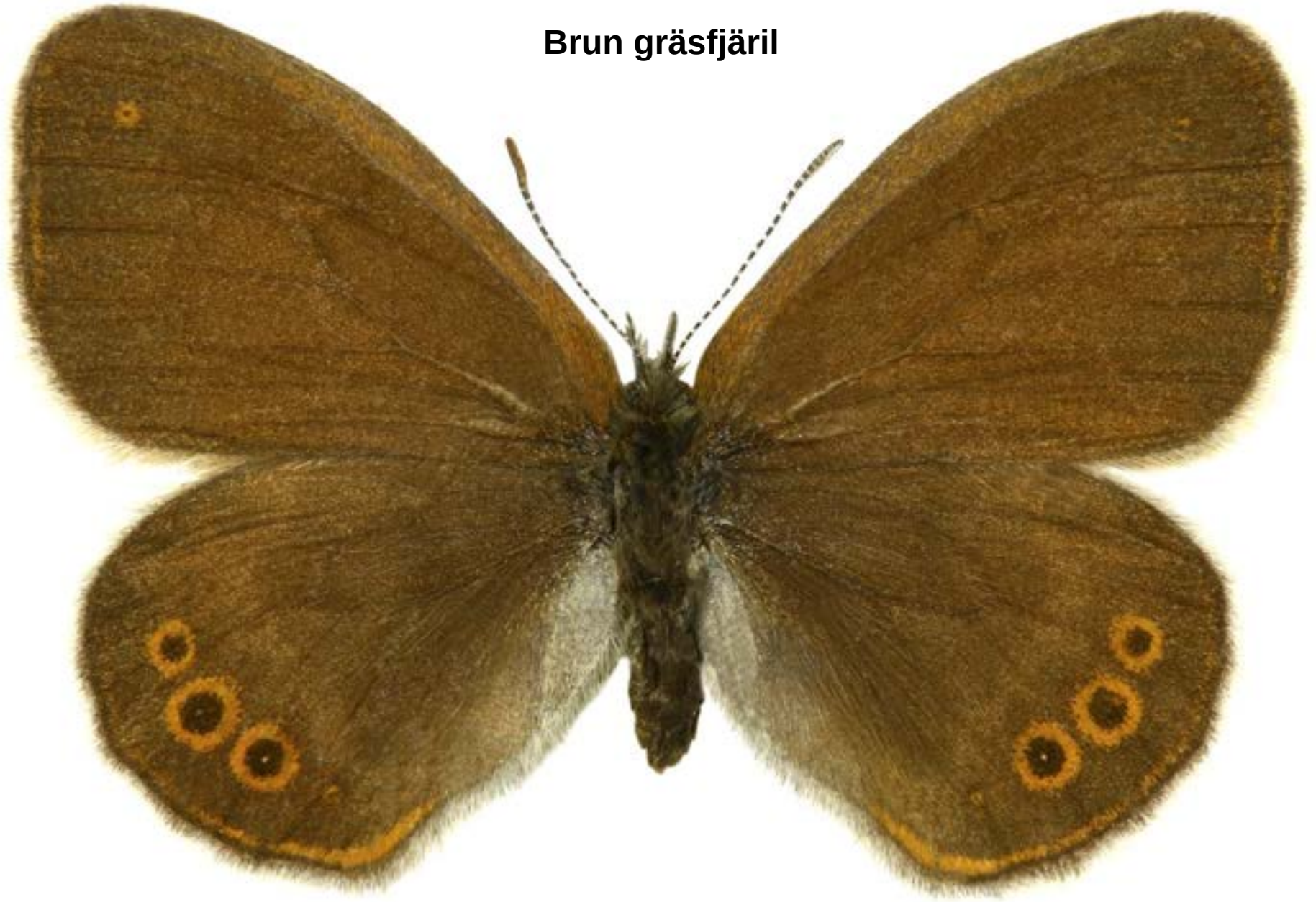

Pärlgräsfjäril

Brun gräsfjäril

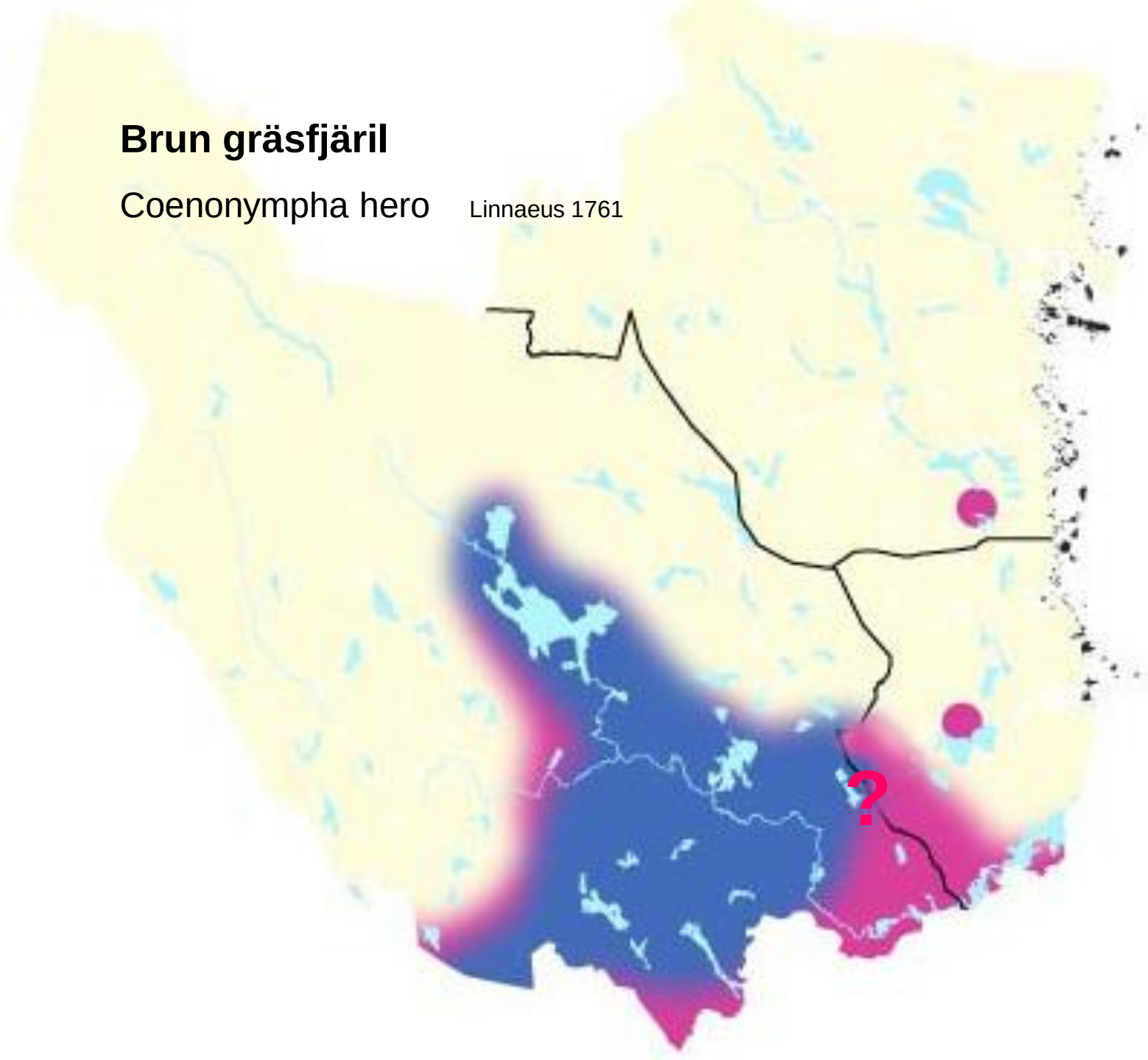
Coenonympha hero L.

Tagen vid Valbo station i slutet av juni 1938. Royn. Ö.
I flykten lätt att förväxla med en hana till en
Plebejus- eller Polyommatus-art.

Fjärilen är ej allmän i Gävletrakten. Tagen bl.a. i Valbo,
Ockelbo, Jädraås, Kolforsen, Storvik,

Brun gräsfjäril

Coenonympha hero Linnaeus 1761

Smålåsen
Zoo 73

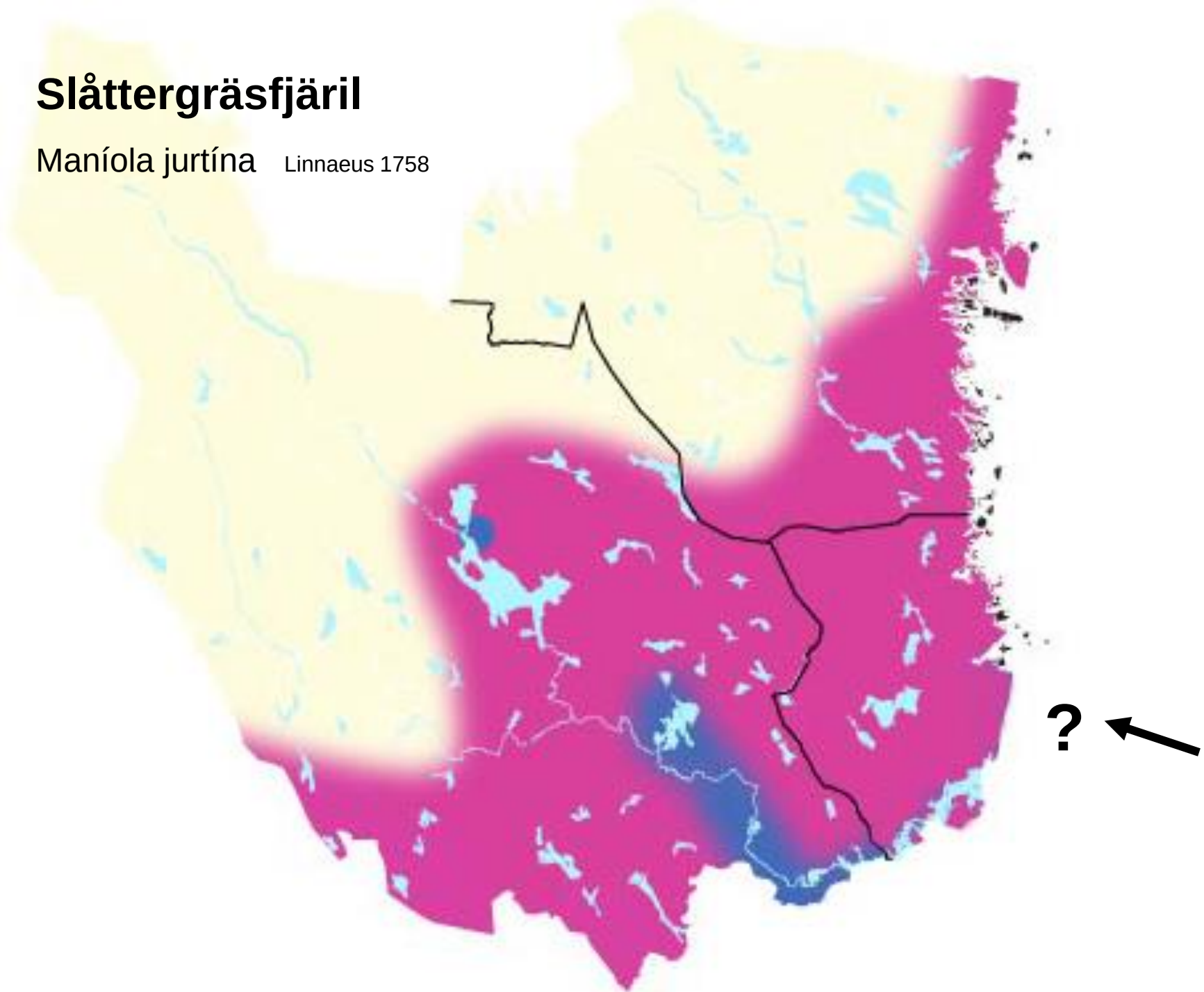

Slåttergräsfjäril

Maníola jurtína Linnaeus 1758

Epinephele jurtina L.

Maniola jurtina L.

Ovanligt rikligt förekommande i Forsby år 1933, särskilt på en äng invid bostället vid Testeboån.

Juli månad detta år var ovanligt varmt i gövletrakten, vilket även var gynnsamt för höväxten på fruktigare marker och därmed även för de fjärilar, som hade sin utveckling bland gräsarterna.

En liknande förhållande visade sig i trakterna kring Persbocka i Heille, sommaren 1935, där ångarna invid är riktigt rikligt utslädda av gräsfjärilar.

En ganska gällande regel tycks vara, att hanarna alltid flyga tidigare än honorna, och synbarligen även i större antal.

Skogsgräsfjäril *Erebia ligea* Linnaeus 1758

Erebia embla

Erebia embla Thnbg.

Enligt anvisning och råd av Fil. dr Frithiof Nordström att söka fjärilen i Gästriklands nordvästra hörn, for Sven och jag till byn Källsjön, vilken är belägen i denna trakt, midsommarafton 1950. Efter övernattnings i ett tomt kök, fortsatte vi på morgonenn till en myr i nordvästlig riktning, där vi också lyckades få tag i fjärilen. Klockan var då ungefär 11 på midsommardagens förmiddag.

**Juttan –
tallgräsfjäril
(gråbrun gräsfj.)**

Vad kan vi förvänta oss av
framtiden med ett varmare
klimat ?

Kartfjäril

Sälgskimmerfjäril

Vilka hot finns ?

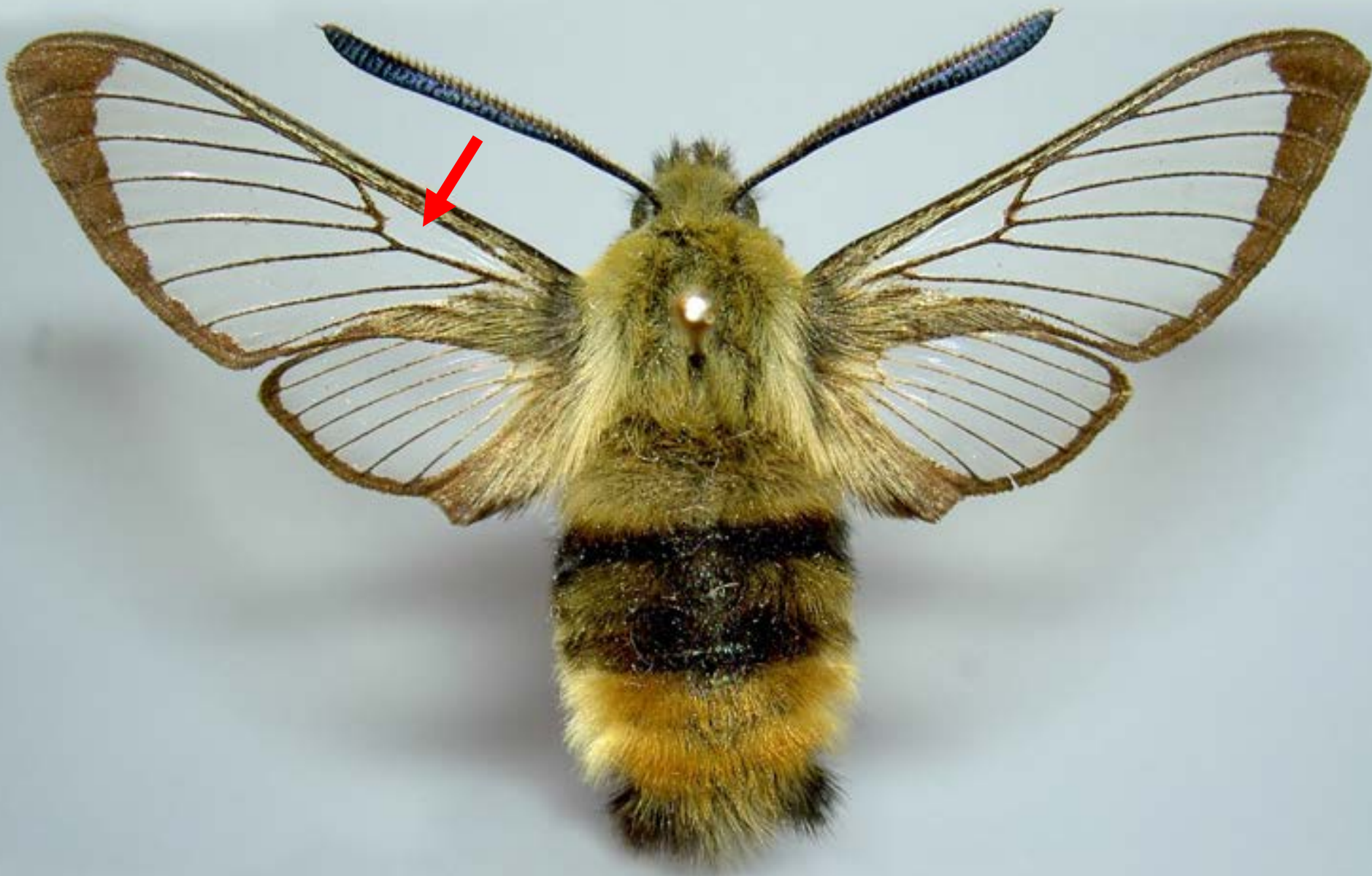
Ulvtorp 2006-07-03

Daniel Rosengren

Humlelik dagsvärmare (fuciformis)

Svävflugelik dagsvärmare (titus)

Gästriklands dagfjärilar "årtidsvis" FLYGTID

Övervintrande som imago

juli/aug – maj/juni

Årets första nykläckta fjärilar

mars – april - maj

Försommarfjärilar

maj - juni

Sommarfjärilar

juni - juli

Högsommar / sensommarfjärilar

juli - aug

Migranter maj – sept.

Höstfjäril aug – sept.

Hotade, f.d. utrotade, återkomna

Bastardsvärmare: juli början av aug.

